

Važnost odnosa u obitelji za uspjeh učenika

Brozović, Lea

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:440618>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LEA BROZOVIĆ

VAŽNOST OBITELJSKIH ODNOSA ZA USPJEH UČENIKA

Diplomski rad

Pula, srpanj 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LEA BROZOVIĆ

VAŽNOST OBITELJSKIH ODNOSA ZA USPJEH UČENIKA

Diplomski rad

JMBAG: 0303086172

Studijski smjer: Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marina Diković

Pula, srpanj 2024.

Sadržaj

UVOD.....	1
1. OBITELJ	2
1.1. Obitelj u povijesti.....	2
1.2. Usporedba modela tradicionalne i moderne obitelji	4
1.3. Komunikacija u obitelji.....	5
1.4. Korištenje <i>ja poruka</i> i aktivno slušanje	7
1.5. Poteškoće u komunikaciji	7
1.6. Preduvjeti uspješne komunikacije.....	9
2. OBITELJSKA STRUKTURA	10
2.1. Jednoroditeljska obitelj.....	10
2.2. Dvoditeljska obitelj	13
3. SOCIOEKONOMSKI STATUS.....	15
3.1. Utjecaj socioekonomskih prilika na obiteljski život.....	17
4. STILOVI RODITELJSTVA	19
4.1. Autoritativni odgojni stil	20
4.2. Autoritarni odgojni stil.....	21
4.3. Permisivni odgojni stil.....	21
4.4. Neuključeni odgojni stil.....	22
5. RODITELJSKA UKLJUČENOST U OBRAZOVANJE DJETETA	23
5.1. Dimenzije roditeljske uključenosti u školovanje djeteta.....	23
6. ŠKOLA I NJEN UTJECAJ NA RAZVOJ DJETETA.....	25
6.1. Školski uspjeh učenika	25
6.2. Utjecaj obrazovanja roditelja na školski uspjeh učenika	26
7. SURADNJA OBITELJI I ŠKOLE U ODGOJU I OBRAZOVANJU UČENIKA.....	28
7.1. Potreba za suradnjom i važnost partnerstva obitelji i škole	29
8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	31
8.1. Cilj istraživanja	31
8.2. Problemi istraživanja	31
8.3. Instrument istraživanja	31
8.4. Uzorak	31
8.5. Postupak.....	32
8.6. Analiza i obrada podataka.....	32
8.7. Rezultati istraživanja i rasprava.....	32
8.7.1. Mišljenje studenata i studentica o socioekonomskom statusu i odnosima u obitelji	32
8.7.2. Mišljenje studenata i studentica o povezanost uspjeha u školi i odnosa u obitelji	34

9. Zaključak.....	42
10. Prilozi.....	44
LITERATURA	48
SAŽETAK	52
SUMMARY	53

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Lea Brozović**, kandidatkinja za **magistru primarnog obrazovanja** ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 11. srpnja, 2024. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Lea Brozović** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom **Važnost obiteljskih odnosa za uspjeh učenika** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 11. srpnja 2024.

UVOD

Obitelj je primarna društvena zajednica s kojom se dijete prvo susreće u svom životu. Dijete svoja prva znanja i iskustva stječe u obitelji koja ga odgaja. Unutar jedne obitelji postoje temelji razvoja osobnosti, a to su emocionalni, socijalni i moralni razvoj. Obitelj ima jako veliku ulogu u oblikovanju svojeg djeteta, te se treba zasnivati na roditeljskoj ljubavi i podršci. Kada je obitelj zasnovana na ljubavi i podršci tako će i djeca najbolje steći svoja prva znanja, vještine i navike te će biti spremni za uključivanje u složene društvene odnose. Skladna obitelj je obitelj u kojoj su svi članovi ravnopravni, roditelji vode obitelj, a djeca se u njima odgajaju. U suvremenom svijetu obitelj je postala važan odgojni faktor. Odgajanje djeteta nije nimalo lagan posao te je potrebno od djetetovog ranog djetinjstva biti prisutan u njegovoj blizini kako bi u razdoblju djetetovog odrastanja bili što kvalitetniji odnosi. Međutim, treba napomenuti da roditelji nisu jedini koji utječu na razvoj djeteta. Roditelji uz školu i okolinu uče djecu životnim vještinama, kako postati samostalan i odgovoran tj. pripremaju djecu za njihov daljnji put u odraslu dob.

Puno djece u našoj blizini ima loš školski uspjeh, a da tome ne znamo razlog. Većinom će ljudi koji promatraju sa strane reći kako su ta djeca lijena, ali malo ljudi će se zapitati imaju li ta djeca neke probleme u obitelji, imaju li dovoljno podrške i ljubavi i slično. U ovom radu biti će analizirani odgovori studentica i studenata budućih učitelja i odgajatelja, tema istraživanja bila je što oni misle o tome utječu li loši odnosi u obitelji ili socioekonomski status na školski uspjeh učenika.

1. OBITELJ

Čovjek je po svojoj prirodi društveno biće te njegova primarna socijalizacija počinje u obitelji kao njegovoj prvoj socijalnoj grupi. Prema Rečić (2003) definicija obitelji jest da je ona društvena skupina povezana srodstvom, utemeljena brakom i zajedničkim životom užeg kruga srodnika, prvenstveno roditelja koji vode brigu o djeci te ih na taj način odgajaju. Za obitelj se kaže da je trajna grupa čiji su članovi povezani međusobno jakim emocionalnim vezama koje mogu trajati cijeli život. Obitelj je ključna za rast, razvoj, socijalizaciju i sazrijevanje djeteta (Rečić, 2003). Kako će teći taj razvoj i koliko će kvalitetne i poticajne uvjete obitelj stvarati, otežavati ili usporavati sve ovisi prvenstveno o roditeljima, pa onda i širom okruženju u kojem dijete i obitelj prebivaju (Janković, 2008). U procesu socijalizacije ključna je uloga roditelja, ali je njihova primarna zadaća podrška i pravilna skrb djeteta. Temeljna uloga obitelji je odgoj djece. Tradicionalno shvaćanje pojma obitelji odnosi se na heteroseksualne roditelje i njihovu djecu, a u daljoj prošlosti odnosi se na život više generacija koji žive pod istim krovom (Jurković, 2017).

Rotenberg (2001, prema Ljubetić, 2007) navodi kako je obitelj mala zajednica povezanih ljudi od kojih svatko daje neki svoj doprinos, odgovorni su jedni prema drugima, udružuju se, najčešće, ali ne mora biti, povezani su brakom ili biološkim podrijetlom (ili usvajanjem). No, ne slažu se svi sociolozi s ovom definicijom jer ju smatraju previše jednostavnom za kompleksno društvo u kojem živimo, gdje se pojavljuju i homoseksualni brakovi ili partnerstvo gdje osobe žive zajedno, ali nisu u braku. Definicija koja kaže da obitelj čini komunikacija svih članova, njihovi osjećaji jedni prema drugima i način kako su integrirani u svakodnevni život, prihvatljivija je za sociologe koji se ne slažu s prethodno napisanom definicijom (Ljubetić, 2007).

1.1. Obitelj u povijesti

Pojam obitelji se spominje već na prvim stranicama Biblije gdje je opisana kao posljedica sjedinjenja muža i žene u sakramentu braka. U povijesti se ističu dva temeljna oblika obitelji s obzirom na ulogu muškarca i žene, matrijarhat i patrijarhat. Kroz povijest se veličina obitelji mijenjala, razlikujemo mali ili industrijsku, veliku ili proširenu (selo, poljoprivreda), te rodovsku (rane civilizacije) obitelji (Janković, 2008, 73). U 18. i 19. stoljeću došlo je do ukidanja feudalnih odnosa i sve veći broj obitelji

sa sela prešlo je u gradove odakle su odlazili na poslove u tvornice. Tada je fokus bio na ekonomskom stanju te se zanemarivala obitelj i bliski odnosi među članovima (Ljubetić, 2006). Do značajnih promjena je došlo u drugoj polovici prošlog stoljeća kada se počelo javljati sve veći broj različitih oblika alternativnih obitelji poput jednoroditeljskih, izvanbračnih parova i parova s posvojenom ili udomljenom djecom.

Tijekom povijesti izdvajaju se dvije revolucije koje su utjecale na promjenu života, a i na obitelj. Prvo je bila industrijska revolucija (neolitska) koja je utjecala na unaprjeđenje uvjeta života, no zbog slabijeg poznavanja obitelji prije neolitika, ne može se točno utvrditi kako je industrijska revolucija utjecala na obitelj i njenu strukturu. Nakon neolitske, nastupa industrijska revolucija koja je izazvala velike promjene u životu i kulturi življenja (Benvin, 1972, 37).

Uloga obitelji se ne može zamijeniti niti jednom drugom sredinom. U obitelji se postavljaju temelji emocionalnog, socijalnog i moralnog razvoja (Rečić, 2003). Fanuko (2012) navodi pet ključnih funkcija koje su važne i zajedničke svim obiteljima u svim društvima, a to su: regulacija spolnog ponašanja, reprodukcija, socijalizacija, skrb, zaštita i emocionalna podrška i na kraju pridavanje društvenog položaja. Autor smatra da bi određeno društvo opstalo, unutar njega mora se dogoditi reprodukcija članova, a upravo je obitelj ta koja osigurava izmjenu generacija. Obitelj zasnovana na roditeljskoj ljubavi jest demografska obitelj te djeca stječu prve navike, vještine i znanja. Pod pojmom demografski odnosi smatramo međusobno poštivanje osobnosti svih članova obitelji, ali i postavljanje i izvršavanje zadataka kako ne bi došlo do anarhije. Temeljna uloga obitelji je odgoj djece. Uz sva ograničenja, ona također ima i svoje prednosti u odnosu na druge odgojne čimbenike. Vremenom su se funkcije obitelji mijenjale na skali važnosti, ali se njena važnost nije smanjila. Obitelj je shvaćena kao temeljna institucija društva, a njezina privatnost je osigurana zakonom (Janković, 2008, 7-8).

Činjenica je da ulogu obitelji ne može zamijeniti niti jedna druga sredina. U obitelji se postavljaju temelji emocionalnog, socijalnog i moralnog razvoja (Rečić, 2003). Možemo zaključiti kako su brak i obitelj dvije institucije koje su i dalje prilično stabilne, ali definitivno prolaze kroz transformaciju u strukturi i obliku.

Da bi obitelj mogla obavljati društvenu ulogu, mora ispunjavati nekoliko uvjeta (Rečić, 2003.):

- skladne obiteljski odnosi
- pedagoške i socijalne kvalitete
- dobre ekonomske prilike
- organizaciju života u obitelji

Skladne obiteljske odnose posjeduje ona obitelj koja predstavlja zajednicu članova koji su ravnopravni gdje roditelji vode obitelj, a djeca se u njoj odgajaju. Istraživanjima se pokazalo kako su odgojni rezultati u obitelji određeni pedagoškim znanjem roditelja (Rečić, 2003). Važniji je intenzitet odgojnog djelovanja, a ne dužina odgojnog djelovanja. Ako roditelji nisu u mogućnosti kupovati modernu odjeću, obuću, igračke i sl. to sve utječe na socijalno prihvaćanje djeteta. Organizacija života u obitelji je vrlo bitna komponenta jer ona sadrži pravila ponašanja za sve članove obitelji, a to je npr. vrijeme spavanja, igre, jela, učenja, rada, urednosti, čistoće, lijepog ponašanja itd. Dnevni red također može biti promjenjiv ovisno o dobi djece, veličini obitelji, stambenim prilikama i sličnim pojedinostima (Rečić, 2003).

Odnosi u obitelji vrlo su važni i složeni te obuhvaćaju više aspekata, od ljubavi i podrške do konflikata i nesuglasica. U obitelji prvo učimo što znači biti voljen i voljeti te su to temelji zdravih obiteljskih odnosa. Obitelj je mjesto ili bi makar trebalo biti mjesto gdje se iskazuje bezuvjetna ljubav i podrška.

1.2. Usporedba modela tradicionalne i moderne obitelji

Tradicionalna obiteljska struktura podrazumijevala je oca koji odlazi na posao i radi te majku koja ostaje kod kuće. Uz roditelje i djecu, u tradicionalnu obiteljsku strukturu uključeni su i krvni srodnici obitelji. U novom, suvremenom društvu javljaju se novi modeli obitelji, a to su na primjer obitelji nastale iz razvedenih brakova, izvanbračne veze ili samohrane majke ili očevi. Ne postoji konkretni motiv da se osoba odluči živjeti u nepotpunoj obitelji, no to nikako ne znači da ima nižu kvalitetu života i življenja (Rosić, Zloković, 2002).

Suvremena moderna obitelj suočena je s puno različitih problema i pritiscima koji potiču razvijanje osjećaja usamljenosti kod članova te obitelji, kao i osjećaj nemoći i nedovoljno kompetentnosti za odgajanje djece. Ubrzani način života i stres koji dolazi uz takav način života uzrokovao je slabljenje društvenih veza i nastanku egzistencijalnih problema s kojima se suočavaju moderne i suvremene obitelji (Miliša, 2014). Sve te promjene u strukturi obitelji koje su spomenute dovele su do toga da su neke definicije postale neadekvatne jer su inicirale na shvaćanje obitelji kao institucije koju čine heteroseksualni roditelji i njihova djeca (Rosić, Zloković, 2002).

1.3. Komunikacija u obitelji

Ljudska komunikacija oduvijek je bila izazov koji su prihvatili znanstvenici i stručnjaci današnjice, ali korijeni komunikacije sežu u daleku povijest starih civilizacija. Grčki filozof Sokrat je smatrao da je potrebno definirati značenje riječi jer jedino tako bi se mogao izbjeći nesporazum (Reardon, 1998, prema Puljić, 2018). Kako bi se izbjegli nesporazumi važno je da pošiljatelj poruke provjerava kakvo je značenje poruka imala za primatelja. Bit kvalitetne komunikacije je da primatelj protumači poruku onako kako je to pošiljatelj htio reći (Brajša, 1996).

Komunikacija u obitelji treba biti otvorena i iskrena te treba razgovarati o svojim osjećajima, potrebama i očekivanjima. U svakoj obitelji dođe do konflikata i nesuglasica te je važno znati kako ih konstruktivno rješavati, treba slušati jedni druge te izražavati svoje osjećaje i tražiti kompromise u svim situacijama. U obitelji je također važno postaviti granice te iste te granice poštovati. Svaka obitelj je različita tj. jedinstvena, ali ovi opći principi pomažu u izgradnji što bolje veze i odnosa u obitelji. U književnosti, obiteljski odnosi se često koriste kao središnja tema jer kroz njih istražuju različite emocije i konflikte među članovima obitelji. Često odgojni rezultati u obitelji određeni su pedagoškim znanjem roditelja. Postoji povezanost između roditeljske brige za djecu i odgojnih rezultata u obitelji.

„Komunikacija je proces s kojim se dijete po prvi puta susreće svojim rođenjem te unutar svoje obitelji gdje usvaja brojna iskustva putem interakcije sa svojom obitelji“ (Ferić i Žižak, 2003, 19). Komunikacija je kompleksan proces koji prikazuje svakodnevnicu svakoga pojedinca i njegove odnose s drugim ljudima. Komunikacija u obitelji igra ključnu ulogu u izgradnji bliskih odnosa i podršci u emocionalnom

razvoju (Dadić, 2021). Jedan od važnijih aspekata je dvosmjerna komunikacija gdje obitelj treba poticati otvorenu i iskrenu komunikaciju. Svaki član bi trebao imati priliku izraziti svoje misli, osjećaje i potrebe, ali isto tako i aktivno saslušati druge članove. Komunikacija je vrlo bitna i kod rješavanja nesuglasica jer je važno naučiti kako konstruktivno riješiti nesuglasice, slušati jedni druge i tražiti kompromise za što bolje odnose. Pozitivna komunikacija u obitelji potiče osjećaj sigurnosti i pripadnosti.

Komunikacija u obitelji je ključna za zdrave odnose među članovima, a neki od važnih aspekata su: verbalna i neverbalna komunikacija, JA poruke i asertivna komunikacija, slušanje i razumijevanje, otvorenost i iskrenost te empatija i podrška. Verbalna komunikacija obuhvaća riječi koje izgovaramo, vrlo je važno biti iskren, otvoren i suosjećajan prema drugima. Neverbalna komunikacija uključuje geste, izraze lica, ton glasa i položaj tijela. Nekada ono što ne kažemo riječima također može imati veliki i snažan utjecaj.

Obitelj je mjesto gdje bi trebali biti najiskreniji, u obitelji trebamo razgovarati o svojim osjećajima, potrebama i problemima koji nas muče. Treba zapamtiti da je komunikacija dvosmjerna ulica i vrlo je važno aktivno raditi na poboljšanju komunikacije u obitelji. Pod to spada slušanje bez prekida, izražavanje osjećaja na konstruktivan način, postavljanje pitanja kako bismo bolje razumjeli druge te izbjegavanje negativnih oblika komunikacije. Ključ za uspješnu komunikaciju u obitelji su otvorenost, iskrenost i poštovanje. Važno je istaknuti kako je komunikacija uz obiteljsku koheziju i fleksibilnost najvažnija je dimenzija obiteljske funkcionalnosti. Za harmoničan i kvalitetan odnos između roditelja i djeteta karakteristično je mnogo pozitivno usmjerene interakcije i međusobne komunikacije koja bi trebala biti ispunjena povjerenjem i poštivanjem. Bitno je da roditelji i djeca usvoje važnost svakodnevne komunikacije, a ne samo komunikacije koja je usmjerena na rješavanje problema kada do njega dođe (Dadić, 2021).

Iako je važno da među svim članovima vlada kvalitetna komunikacija, ipak je interakcija između roditelja i djeteta primarna i temelj je za djetetov pravilan socijalni razvitak. Prema Ginottu (2005), dijaloz između djeteta i roditelja se svode na zasebne monologe u sklopu kojih ne postoji razumijevanje niti slušanje druge strane. Možemo reći da u takvim situacijama radi se o manjku komunikacijskih vještina, a koje su nužne za smislenost i uspješnost komunikacije. Komunikacija koja je topla i podržavajuća puno pomaže djetetu u razvoju duboke povezanosti koja je ključna za

uspostavljanje veze roditelj-dijete. Istraživanja koja su se bavila analiziranjem komunikacije unutar obitelji pokazala su kako je jedan od elemenata ključne povezanosti između roditelja i djeteta njihova sposobnost da međusobno razmjenjuju poruke i signale. Ovaj postupak komunikacije se naziva kontingentna komunikacija, roditelj neposredno prima signale od djeteta i prikladno odgovara na njih. U ovakvom procesu dijete osjeća sigurnost jer roditelj reagira na njegove želje i potrebe te se tako stvara međusobna povezanost koja pozitivno utječe na izgrađivanje odnosa (Siegel i Hartzell, 2003). Kako navode razni autori, kontingentna komunikacija podrazumijeva suradničku komunikaciju koja pomaže u razvitku empatije, budući da pojedinci uzimaju u obzir tuđa mišljenja i kroz njih promatraju svoja vlastita. Svrha je u tome da osoba koja prima poruku aktivno sluša govornika i reagira na ono što je čula bez opterećivanja na događaje oko nas, fokus je na razmjeni informacija.

1.4. Korištenje *ja poruka* i aktivno slušanje

Ja poruke su način komunikacije koji omogućava da možda utječemo na ponašanja drugih osoba bez ikakvog nametanja krivice, napadanja i sl. Ovakav tip poruka se fokusira na nas same, naše osjećaje, ali ne i na osobu kojoj ih upućujemo (Dadić, 2021). Korištenjem „ja poruka“ često se postižu pozitivni rezultati i vjerojatnost da naš sugovornik stvarno čuje naše poruke. Ja porukama ne okrivljujemo osobu već sagledavamo konkretne situacije i naše reakcije na njih, ovakva komunikacija potiče promjene u ponašanju. Aktivno slušanje je vrlo ključan dio u komunikaciji. U aktivnom slušanju postavljamo pitanja, pokazujemo interes prema temi i osobi koja govori te stvaramo razumijevanje za perspektive drugih osoba. Uvijek treba sačekati i razumjeti što osoba koju slušamo govori, a ne samo čekati svoj red da date odgovor (Dadić, 2021).

1.5. Poteškoće u komunikaciji

U svim međuljudskim odnosima nekada dolazi do problema u komunikaciji i razumijevanju, a to je i vrlo čest slučaj i unutar obiteljskih odnosa. Ne postoje neki univerzalni obrasci komunikacije kako bi ih upotrebljavali da između pojedinaca ne dođe do konflikata, ali svaka je obitelj na svoj način specifična i s drukčijom

dinamikom. Najčešće sukobi u obitelji nastaju kao rezultati ne kvalitetne komunikacije ili nedovoljne komunikacije o nekom problemu ili nedoumici koja je nastala (Puljić, 2018). Roditelji bi trebali biti primjer i model pozitivne komunikacije za dijete, ali oni su ponekad suočeni s vlastitim problemima ili mentalnim stanjima koje oni ne mogu objasniti djetetu te tako njihova interakcija pati i gubi na kvaliteti. Kada su djeca malena, roditeljima je teško održavati razumnost u interakciji s njima, što može biti vrlo iscrpljujuće i može dovesti do nepoželjnih komunikacijskih oblika. Dijalog roditelj – dijete često nalikuje na dva posebna monologa, ne zato što nedostaje ljubavi nego nedostaje međusobnog razumijevanja i aktivnog slušanja druge strane. Pošto ne postoji univerzalna formula za komunikaciju s bližnjima, ključno je poticati dijaloge unutar kojeg obje strane moraju iskazati svoje mišljenje i osjećaje bez straha i neuvažavanja (Dadić, 2021).

Ferić i Žižak (2004) ističu kako problemi u obiteljskoj komunikaciji nastaju kada je atmosfera u toj obitelji zatvorena i nepotcijajna za dijete i tako se negativno utječe na djetetovu slobodu izražavanja. Dijete uči da postoje ispravno i neispravno ponašanje i dobri ili loši osjećaji, ali često djeca sve te emocije i dobre i loše zadržava u sebi i ne izražava ih u komunikaciji s roditeljima.

Prema hrvatskom jezičnom portalu barijera je smetnja na nekom putu, a jezična barijera je definirana kao teškoća u sporazumijevanju između ljudi koji govore različitim jezikom. Nekada ti jezici i nisu toliko različiti, ali na tom putu komunikacije susrećemo se s mnogim barijerama koje nam smetaju za pravilno razumijevanje. Tako nešto se događa u komunikaciji roditelj-dijete (Brajša-Žganec, 2003). Jedna od najvećih barijera je strah roditelja od gubitka kontrole te zbog tog straha roditelj odbija djetetu njegove potrebe i prohtjeve što je veoma loše. Na putu do dobrih odnosa i dobre komunikacije često se koriste i laži, no roditelj treba biti taj koji mora podučavati svoje dijete da uvijek treba govoriti istinu makar ona bila ružna za izreći (Puljić, 2018).

Dijete postaje smjerokaz u roditeljstvu tada kad se odustane zahtjeva da uvijek znamo najbolje. „To je prva lekcija koju trebamo savladati u svom odrastanju kao roditelji“ (Sućeska Ligutić, 2013, 10).

1.6. Preduvjeti uspješne komunikacije

Prema Tatković, Diković i Tatković (2016) preduvjeti uspješne komunikaciju su: samopoštovanje i slika o sebi, otvorenost, toplina i ljubaznost te izbjegavanje stereotipa i raznih predrasuda. Sličan izraz za samopoštovanje je i slika o sebi ili „pojam o sebi“. Slika o sebi se često razlikuje od onoga što drugi o nama misle. Sliku koju stvaramo o sebi, ona utječe na naše samopoštovanje i samopouzdanje.

Istraživači su predstavili tri važne funkcije kojima služi pojam o sebi, a to su (Tatković, Diković, Tatković, 2016):

- organizacijska funkcija (ova funkcija nam služi kao shema koja određuje što mi primjećujemo te o čemu razmišljamo i što pamtimo)
- emocionalna funkcija (ova funkcija nam određuje kako se osjećamo uspoređujući svoju sliku o samom sebi s idealnim i očekivanim)
- izvršna funkcija (ova funkcija upravlja našim postupcima i planiranjem budućnosti).

Zbog nesuglasja između onoga kakvi smo i kakvi želimo biti ili kakvi mislimo da bi trebali biti, to su razlozi zbog kojih dolazi do negativnih emocija. Otvorenost znači otvoriti se i govoriti o sebi, iznositi svoja mišljenja i razmišljanja. Preduvjet dobre i uspješne komunikacije je određena doza otvorenosti, veća otvorenost s povezuje sa samopoštovanjem. Ljubaznost i toplina su preduvjeti za ostvarivanje kvalitetne komunikacije sa sugovornikom (Tatković, Diković, Tatković, 2016). Ovaj preduvjet se prenosi češće neverbalnom komunikacijom, npr. smiješkom, pogledom, tonom glasa i važno je naglasiti kako ljubaznost ne smanjuje profesionalnost. Što se tiče stereotipa, stereotip je pristrano i grubo mišljenje, primjer stereotipa je da se ljudi svrstavaju prema vjeri, spolu, nacionalnosti. Predrasude su negativni stereotipi te je bitno djecu učiti toleranciji prema različitostima (Tatković, Diković, Tatković, 2016).

2. OBITELJSKA STRUKTURA

U današnje vrijeme svjesni smo mnogih promjena u svijetu, društvu pa čak i u našoj svakodnevnoj okolini. Svijet se mijenja, mijenjaju se ljudi pa i stavovi i pogledi na neke situacije. Često čujemo kako se današnja razmišljanja razlikuju i suprotstavljaju s onima koja su se do sada smatrala „normalna“, a to je da obitelj samo čine majka i otac i njihova djeca. Takvo gledište pripada tradicionalnom shvaćanju obitelji, koje je čak prisutno i danas. Obiteljska struktura varira ovisno o kulturi i društvenim okolnostima. Nuklearna obitelj je obitelj koju čine majka, otac i jedno ili više djece, ova obitelj obično počinje bračnim zavjetom koji se temelji na ljubavi i poštovanju, no ona može opstati i bez braka (Barković, 2019). Prije su tradicionalne obitelji bile često veće, s više generacija se živjelo pod istim krovom dok suvremene obitelji su često manje i temelje se na nuklearnom modelu. Tijekom povijesti stvarale su i nestajale su brojne zajednice, no obitelj je usprkos strukturnim i drugim promjenama ostala kao konstantan fenomen (Jurković, 2017). Ljubetić (2007) na obitelj gleda kao na univerzalnu zajednicu koja čini sastavni dio ljudskog društva. Iako u različitim kulturama struktura i funkcije obitelji mogu biti različite, ipak postoji nešto zajedničko, a to je međusoban odnos i interakcija među članovima.

2.1. Jednoroditeljska obitelj

Jednoroditeljske obitelji su sve prisutnije u suvremenom svijetu. Samo ime govori da je u tim obiteljima najčešće jedan roditelj. To je obitelj u kojoj dijete ili djeca žive samo s jednim roditeljem, dok drugi ne živi u istoj obitelji, ali i dalje ispunjava svoje roditeljske obveze i koristi svoja roditeljska prava propisana zakonom. Nastanak jednoroditeljskih obitelji mogu biti višestruki: smrt, razvod braka, napuštanje obitelji od strane jednog roditelja, izvanbračno rođenje, a u novije vrijeme tu se svrstava i dugo odsustvo jednog roditelja iz bilo kojih razloga. Jednoroditeljske obitelji mogu biti takve i od samog početka, kao rezultat osobnog opredjeljenja majke za takav oblik obiteljske zajednice (Grozđanić, 2000). U ovakvim obiteljima najčešće dolazi do ekonomskog napora te jedan roditelj mora pružiti ulogu i majke i oca u odgoju djeteta.

Raboteg-Šarić (2003) u svom istraživanju htjeli su promatrati stavove društva prema jednoroditeljskim obiteljima. U spomenutom istraživanju sudjelovali su roditelji

jednoroditeljskih obitelji i roditelji dvoroditeljskih obitelji. Grupa roditelja iz jednoroditeljskih obitelji bila je vrlo heterogena, od razvedenih, udovaca, nezaposlenih, umirovljenih pa nadalje. Većina sudionika bile su žene. Kroz istraživanje pokazalo se da društvo nije jednako podržavajuće prema svim vrstama jednoroditeljskih obitelji. Većinsku podršku društva dobili su roditelji koji su izgubili svog partnera zbog smrti ili ih je partner napustio (okolina smatra da roditelj nije kriv te samim tim dolazi do određene količine žaljenja) Istovremeno, roditelji koji su razvedeni ili koji imaju izvanbračno dijete ne dobivaju jednaku podršku od strane okoline (okolina smatra da su sami odgovorni za situaciju do koje je došlo). Autor smatra kako je i dalje prisutan tradicionalan stav gledanja na obitelj.

„Žene su često nepodržavajuće jedna prema drugoj te imaju više razumijevanja za očeve koji su u jednoroditeljskim obiteljima dok očevi imaju veće razumijevanje prema očevima u jednoroditeljskim obiteljima zbog predrasuda da je njima teže jer moraju obavljati kućanske poslove koje smatraju da su namijenjeni ženama“ (Raboteg-Šarić, 2003, 23).

Razdoblje razvoda teško je za dijete makar ono bilo pripremano na to nikada nije dovoljno spremno prihvatiti razvod roditelja. Djeca često imaju osjećaj napuštenosti i to može potrajati neko vrijeme. Tijekom razvoda dijete mora prihvatiti i početi usvajati nove životne promjene. Nakon smrti jednog roditelja odsutni roditelj se često idealizira, ali kada je u pitanju razvod tada se odsutni roditelj obezvrjeđuje (Grozđanić, 2000.)

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine vidljivo je da u RH od 1 215 865 obitelji njih 174 517 (14%) je jednoroditeljska obitelj gdje dijete živi s majkom, a samo 33 345 (2%) obitelji gdje dijete živi s ocem. Najviše je u gradu Zagrebu jednoroditeljskih obitelji gdje dijete živi s majkom, čak 17% od ukupnog broja obitelji, a jednoroditeljskim-otac obiteljima podjednako je stanje u cijeloj državi. „Podaci prijašnjih popisa pokazuju stalni pad udjela tipa obitelji "par s djecom" u ukupnom broju obitelji. Na primjer, udio tih obitelji 1971. bio je 63,8%, a 2021. pao je na 49,7%. Istodobno raste udio obitelji tipa "par bez djece" i "majka s djecom" odnosno "otac s djecom" (DSZ, 2021).

Tablica 1. Obitelji prema tipu i broju članova, popis 2011. (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske)¹

	UKUPNO OBITELJI	BRAČNI PAR S DJECOM	IZVANBRAČNI PAR S DJECOM	JEDNRODITELJSKE OBITELJI-MAJKA	JEDNORODITELJSKE OBITELJI-OTAC
RH	1215865	637184, 52%	22634, 2%	174517, 14%	33345, 2%
Zagrebačka	90498	49903, 55%	1506, 2%	11267, 12%	2385, 2%
Krapinsko- zagorska	37254	20740, 56%	516, 1%	5012, 13%	1044, 3%
Sisačko- moslavačka	48988	24307, 50%	1117, 2%	6862, 14%	1611, 3%
Karlovačka	36896	18629, 50%	604, 2%	5427, 15%	1118, 3%
Varaždinska	50070	27110, 54%	1093, 2%	6936, 14%	1138, 2%
Koprivničko- križevačka	32863	17046, 52%	865, 3%	4467, 14%	864, 3%
Bjelovarsko- bilogorska	33888	17209, 51%	898, 3%	4445, 13%	877, 3%
Primorsko- goranska	87883	42806, 49%	1904, 2%	13993, 16%	2734, 3%
Ličko- senjska	14355	6925, 48%	231, 2%	2029, 14%	486, 3%
Virovitičko- podravska	24159	12766, 53%	499, 2%	2938, 12%	596, 2%
Požeško- slavonska	21287	11644, 55%	270, 1%	2528, 12%	532, 2%
Brodsko- posavska	44009	24087, 55%	470, 1%	5851, 13%	1045, 2%
Zadarska	48261	25739, 53%	767, 2%	5927, 12%	1237, 3%
Osječko- baranjska	86717	45458, 52%	1588, 2%	12324, 14%	2304, 3%
Šibensko- kninska	31060	15513, 50%	596, 2%	4140, 13%	878, 3%
Vukovarsko- srijemska	49801	26646, 54%	632, 1%	7143, 14%	1459, 3%
Splitsko- dalmatinska	127383	72129, 57%	1170, 1%	18534, 15%	3334, 3%
Istarska	61758	31162, 50%	1714, 3%	8468, 14%	1662, 3%
Dubrovačko- neretvanska	34267	18685, 55%	448, 1%	5072, 15%	1016, 3%
Međimurska	32593	17910, 55%	980, 3%	3992, 12%	633, 2%
Grad Zagreb	221875	110769, 50%	4766, 2%	37162, 17%	6392, 3%

¹ https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/h02_01_04/H02_01_04.html (20.6.2024.)

Puno faktora utječe na to kako će dijete prihvatiti novonastalu situaciju u jednoroditeljskoj obitelji. Ako uzmemo za primjer predškolsko dijete (3 do 5 godina), takvo dijete će teško shvatiti novonastalu situaciju i postavljati će si pitanje zašto jedan roditelj više nije stalno prisutan u njegovom životu. Reakcija djece često bude regresija ponašanja npr. dijete koje normalno priča počeo će tepati ili dijete koje je samostalno odlazilo na toalet odjednom kreće obavljati nuždu u gaće tj. dijete se vraća u razvojnu fazu koja je karakteristična za mlađu djecu (Barković, 2019). Također, postoje slučajevi gdje dijete sebe krivi za ovakav razvoj događaja u obitelji, to dijete smatra da je ono krivo što njegovi roditelji nisu više zajedno i da se može sve vratiti na staro ako ono promijeni svoje ponašanje. Djeca 6 do 8 godina mogu razgovarati sa svojim roditeljima i saslušati ih, ali ih neće u potpunosti razumjeti te je potrebno obaviti više razgovora s pravim razlozima nastale situacije. Djeci u toj dobi je vrlo bitno prihvaćanje mišljenja vršnjaka i okoline (Grgec-Petroci, 2011). Dijete starosti 9 do 12 godina već može razumjeti situaciju i prihvatiti odlazak jednog roditelja. Tada, u toj dobi dijete gradi svoju sliku koja ovisi i o obitelji pa raspad obitelji može dovesti do agresivnog ponašanja, pogoršanja školskog uspjeha te usamljenosti.

2.2. Dvooditeljska obitelj

Dvooditeljska obitelj jedna je od najzastupljenijih obiteljskih struktura u Republici Hrvatskoj. Poznata je još kao i nuklearna obitelj te obuhvaća dijete koje živi s dva roditelja. Društvene promjene i modernizacija dovele su promjene i u obiteljima i njenoj strukturi. Najpoznatija obitelj je dvooditeljska obitelj s dva biološka roditelja. Takva obitelj sastoji se od oca, majke i djeteta/djece. Modernizacija društva dovela je do toga da su majka i otac jednaki. Oboje pridonose odgoju djeteta i brizi za dijete, zajedno pridonose ekonomskom statusu obitelji i imaju jednaka prava po pitanju obitelji. Dvooditeljska obitelj se smatra najbolja i najpogodnija za dijete (Kušević, 2017). Dvooditeljska obitelj zahtijeva dobru komunikaciju između roditelja, otvorena komunikacija očekuje se kako bi se donosile zajedničke odluke o odgoju djece, to uključuje dogovaranje roditelja oko pravila, discipline, financija i drugih aspekata koji spadaju pod aspekte obiteljskog života. Obiteljski zakon regulira izvanbračne zajednice te ih većinom poistovjećuje s bračnom zajednicom i to pod uvjetom da

partneri žive najmanje 3 godine u životnoj zajednici ili kraće, ako je dijete rođeno u istoj (Obiteljski zakon, čl.3)

Članak 3.

Odredbe ovoga Zakona o učincima izvanbračne zajednice primjenjuju se na životnu zajednicu neudane žene i neoženjenog muškarca koji ne žive u drugoj izvanbračnoj zajednici, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.

Slika 1. Isječak iz Obiteljskog zakona

Uzevši u obzir stil i način života danas u odgoju djeteta podjednako sudjeluju oba roditelja, npr. danas sve češće očevi uzimaju rodiljni dopust. Uvijek treba biti svjestan da uloga majke i uloga oca su različite za dijete, svako gradi odnos s djetetom na drukčiji način, no najbitnije je da su majka i otac skladni u svojim zahtjevima i odlukama koje zajedno donose (Grgec-Petroci, 2011).

3. SOCIOEKONOMSKI STATUS

Socioekonomski status definiran je financijskim primanjima obitelji, kvalifikaciji roditelja (postignuta obrazovna razina) i status koji se veže uz pojedina zanimanja (Ivanović i sur., 2012). On se mjeri se kombinacijom obrazovanja, prihoda te zanimanja. „Socioekonomski status je apstraktan pojam koji se sastoji od više elemenata, a u društvenim znanostima najčešće se spominju tri: materijalno stanje, stupanj obrazovanja i zaposlenost“ (Vončina, 2013, 15). Materijalno se stanje može gledati i procjenjivati prema visini prihoda od rada ili imovine koja je stečena i prema bogatstvu (materijalna dobra, financijska imovina i prava) kojima netko raspolaže.

Stupanj obrazovanja je drugi ključni element socioekonomskog statusa. Povezan je visinom dohotka i radnim statusom. Na tržištu rada osobe koje su visokoobrazovane imaju prednost nad osobama koje nemaju visok stupanj obrazovanja. Prema Vončini (2013) veći stupanj obrazovanja povećava društvene i psihološke resurse, uključuje i osjećaj kontrole nad vlastitim životom i sposobnost suočavanja s problemima.

Treći element socioekonomskog statusa je radni status. Radni status možemo definirati na dva načina, na temelju oblika i stupnja na tržištu rada te prema vrsti zanimanja. Na temelju oblika i stupnja na tržištu rada osoba može biti stalno zaposlena ili privremeno, zaposlena na kraće radno vrijeme i sl. Druga podjela, prema vrsti zanimanja, odnosi se na stupanj zaposlenja koji je definiran kroz samo obrazovanje i visinu prihoda koje se podrazumijeva (Vončina, 2013).

Jedan od najvažnijih čimbenika u određivanju kvalitete života jesu primanja u obitelji, posebno kada je u pitanju jednoroditeljska obitelj te pogotovo kada je to samo majka koja ima niža primanja od obitelji u kojoj su oba roditelja.

Socioekonomski status se često istražuje u društvenim znanostima. Utječe li socioekonomski status na obrazovanje i uspjeh u obrazovanju tema je koja je inspirirala brojne znanstvenike 40-ih i 60-ih godina prošlog stoljeća (Gregurović, Kuti, 2010). Razlog tako velikog interesa za socioekonomski status je veliki utjecaj koji on ima na pojedinca. Poznato je da osobe višeg socioekonomskog statusa imaju bolje fizičko i mentalno zdravlje od pojedinaca s nižim socioekonomskim statusom (Škrokov, 2014).

Čudina-Obradović (2006) objašnjava direktan utjecaj socioekonomskog statusa na školski uspjeh. Ekonomska moć utječe na puno stvari, na mogućnost kupnje opreme i nastavnih materijala, izleta i sličnih oblika poučavanja.

U prilog tomu je i činjenica da su pojedini autori došli do zaključka da socioekonomski status u Hrvatskoj posredno ili neposredno utječe na svaku etapu obrazovanja pojedinca te da je, bez obzira na "besplatno" osnovnoškolsko i srednjoškolsko školovanje, socioekonomski status je i dalje povezan s mogućnosti izbora škole i školskog programa (Gregurović i Kuti, 2006).

Objektivni socioekonomski status obuhvaća: (prema Čudina-Obradović i Obradović, 1998)

1. zanimanje
2. obrazovanje
3. dohodak ili plaća
4. posjedovanje dobara (vlasništvo)
5. ekonomski standard
6. zaposlenost pojedinca

U istraživanjima se najčešće pokazatelji koriste zasebno. Zanimanje je stručno znanje koje pojedinac stječe svojim znanjem i koje mu pomaže pri obavljanju posla unutar njegove struke (Čudina-Obradović i Obradović, 1998). Obrazovanje je značajno područje socioekonomskog statusa. U današnjem društvu viša obrazovna razina znači i viši dohodak. Posjedovanje dobara se odnosi na vlasništvo pokretnih i nepokretnih dobara. Brak je stabilniji ako bračni drugovi zajednički posjeduju više dobara (Becker, 1981 u Čudina-Obradović, 1998). Dohodak podrazumijeva plaću za određeni posao ili neki dodatni dohodak koji pojedinac ostvaruje mimo stalnog posla. Ekonomski standard se odnosi na potrošnju s kojom se povećava kvaliteta samog života, kvaliteta stanovanja i sl. Varijabla ekonomskog dohotka rijetko se koristi u istraživanjima obitelji i braka jer nema pokazatelja ekonomskog standarda neke obitelji i njene povezanosti s dohotkom.

Zaposlenost je važna sociološka varijabla koja ima značaj utjecaj na odnose u obitelji ali i bračne odnose. Sedamdesetih i osamdesetih godina provedena su brojna istraživanja o zaposlenosti i utjecaju na brak i obitelj. Čudina-Obradović (1998)

navodi (prema Booth i sur., 1999.) da je zanimljiv slučaj istraživanje kako zaposlenost žene utječe na bračne odnose i obitelj.

Kako mjeriti socioekonomski status (SES) ostaje otvoreno pitanje, često će to ovisiti o pitanjima koja se istražuju, praktična praćenja kojim prikupljamo podatke, ali i o populaciji o kojoj se skupljaju podaci odnosno provodi istraživanje.

3.1. Utjecaj socioekonomskih prilika na obiteljski život

Nekolicina istraživanja koja se provodila u ranom 20. stoljeću potvrdila su kako obitelji često pate kada imaju ekonomske poteškoće ili s niskim socioekonomskim statusom. Većina istraživanja o utjecaju socioekonomskog statusa (SES-a) jest da društveni položaj utječe na obitelj kroz vrijeme te da socioekonomski status imaju negativan utjecaj na djecu ali i odrasle. Često čujemo kako na pojedince utječu društvene okolnosti, dinamika između socioekonomskog statusa i obiteljskih odnosa je složenija nego što inače mislimo te će biti potrebno napraviti nova istraživanja kako bi se razumjela ova složenost odnosa u potpunosti. Odnos SES-a i odnosa u braku osobe se često nalaze u lošoj poziciji i imaju povećan rizik za mentalna oboljenja. Loš odnos roditelja uvijek se prebacuje i na odnos s djetetom i tako se povećavaju sukobi u obiteljskom okruženju i nosi rizik za stvaranje psiholoških i ekonomskih problema (Čudina-Obradović, 1998).

Stres uzrokovan primanjima koje osoba dobiva utječe na emocionalnu dobrobit roditelja koja izravno ili neizravno utječe na djecu. Djeca u obitelji odrastaju pod ekonomskim stresom dok s druge strane djeca koja imaju jednog roditelja i vjerojatno slabije primanje su pod slabijim nadzorom te će samostalnost steći puno prije nego što bi trebali. Obitelji slabijeg materijalnog stanja ne mogu uvijek osigurati pravilnu i zdravu prehranu, a to može utjecati na dječji razvoj. Kada ne mogu kupiti neku modernu odjeću ili obuću, a to može uvjetovati stvaranje socijalne prikraćenosti (Čudina-Obradović, 1998). Razlog zašto je i mnogo istraživanja na ovu temu je zato što se smatra da socioekonomski status ima veliki utjecaj na funkcioniranje pojedinca. Pojedinci koji imaju viši SES imaju bolje fizičko i mentalno zdravlje od pojedinca koji ima loš SES (Jokić i sur., 2010).

Socioekonomski status se definira prema trenutnim financijskim prihodima roditelja, na najvišoj postignutoj razini obrazovanja i statusu koji je povezan za određeno

zanimanje. Socioekonomski status može obuhvatiti kvalitetu života, pružajući privilegije i razne mogućnosti ljudima unutar društva. Socioekonomski status je značajan za različita poglavlja života, a uključuju psihičko i fizičko zdravlje.

Čudina-Obradović (1998) razlikuje objektivni i subjektivni socioekonomski položaj. U suvremenim istraživanjima ova se dva položaja sve češće zajedno istražuju kako utječu na obiteljski sustav.

4. STILOVI RODITELJSTVA

Prema Berku (2015) stilovi roditeljstva su kombinacija roditeljskih ponašanja u različitim situacijama koji stvaraju odgojnu klimu i utječu na odnose u obitelji. Bitno je shvatiti da roditeljstvo mijenja svakog pojedinca, bilo to svjesno ili nesvjesno. Roditelji budu prisiljeni se prilagoditi djetetu i njegovim potrebama (Čudina-Obradović, 2006).

Prema mnogim istraživanjima smatra se da postoje dvije dimenzije roditeljstva: emocionalnost i kontrola (Brajša-Žganec, 2003). Dimenzija emocionalnost podrazumijeva roditeljsko razumijevanje i emocionalnu toplinu. Roditeljsko razumijevanje se sastoji od količine podrške, ohrabrenja i ljubavi koju roditelj pruža svomu djetetu. Dimenzija kontrole uključuje roditeljski nadzor i zahtjeve tj. roditeljska očekivanja koja se mogu kretati od potpune kontrole do zanemarivanje djeteta. Roditeljstvo je jedna od ključnih uloga u životu koju pojedinac može preuzeti i koja za sobom nosi veliku odgovornost i zadaće. Sve do kraja prošlog stoljeća roditeljstvo se izjednačavalo s majčinstvom te su jedino one bile uključene u istraživanja, no nešto veća pozornosti prema očevima počela se pridavati tek u suvremenije doba, iako dan danas postoje debate oko roditeljskih uloga (Čudina-Obradović, 2006). Ukoliko roditelji žive u kulturi kojoj je bitan spol djeteta tada ta kultura utječe i na roditeljstvo. Najčešće se u takvim kulturama sve pridodaje muškom djetetu te on dobiva sve veće vrijednosti jer je on nositelj obiteljskog prezimena i tradicije te roditelji u skladu s time oblikuju i ponašanje prema djeci, obiteljska pravila te stil roditeljstva. Takvi roditelji često potiču svoju djecu stereotipnim ulogama kroz igru, gdje naprimjer djevojčice se igraju lutkama i kuhinjom dok dječaci su fokusirani na automobile i sve vezano s time (Ljubetić, 2007).

Na temelju tih dimenzija postoje četiri tipa roditeljstva odnosno roditeljskog stila odgoja:

1. autoritativni
2. autoritarni
3. permisivni (popustljivi)
4. neuključeni (zanemarujući)

Berk (2015) u svojoj knjizi uspoređuje značajke četiri odgojna stila.

Tablica 1. Usporedba značajki odgojnih stilova (Berk, 2015)

ODGOJNI STIL	PRIHVAĆANJE I UKLJUČENOST	KONTROLA	DAVANJE AUTONOMIJE
AUTORITATIVNI	Topli, pažljivi, strpljivi i osjetljivi na potrebe djeteta	Imaju razumne zahtjeve za zrelošću i dosljedno ih provode i objašnjavaju	Dopuštaju djetetu da donosi odluke u skladu sa svojom spremnosti. Potiču dijete da izražava misli, osjećaje i želje. Kad se roditelji i dijete ne slažu, upuštaju se u zajedničko donošenje odluke kad je to moguće.
AUTORITARNI	Hladni, odbacujući i često omalovažavaju dijete	Postavljaju brojne zahtjeve, prisiljavajući na poslušnost vikanjem, naređivanjem i kritiziranjem. Često se upuštaju u psihološku kontrolu, uskraćuju ljubav i zadiru u individualnost djeteta	Donose odluke za dijete. Rijetko slušaju dječje mišljenje.
PERMISIVNI	Topli, ali pretjerano popustljivi ili neuključeni	Imaju malo ili nimalo zahtjeva.	Dopuštaju djetetu da donosi mnoge odluke prije nego što je za njih spremno
NEUKLJUČENI	Emocionalno su neuključeni i povučeni	Imaju malo ili nimalo zahtjeva	Ravnodušni su prema djetetovu donošenju odluka i njegovim mišljenjima

4.1. Autoritativni odgojni stil

Autoritativni odgoj se smatra najuspješnijim pristupom djetetu. Ovaj odgojni stil podrazumijeva prihvaćanje i uključenost te prilagođene tehnike kontrole. Autoritativni roditelj je topao, osjetljiv i pažljiv na potrebe svoga djeteta. Kako bi roditelji stvorili blisku vezu sa svojim djetetom roditelji uspostavljaju ugodne i emocionalno ispunjene odnose. Autoritativni roditelji provode razumnu čvrstoću u kontroli, inzistiraju da dijete bude zrelo sa svojim ponašanjem i mislima, koriste discipliniranja kako bi potakli svoje dijete na samoregulaciju te gledaju gdje su im djeca i što ona rade (Berk, 2015). Roditelji dozvoljavaju djetetu da odlučuje sam u područjima za koje oni

smatraju da mogu sami odlučivati i donositi odluke. Veliku pažnju pridaju komunikaciji, potiču da se dijete izrazi svoje misli, mišljenja, želje i osjećaje. Na taj način smatraju da će njihovo dijete uvažiti njihov autoritet kad je poslušnost bitna. Uz autoritativni stil veže se optimistično raspoloženje, ustrajnost u zadacima, suradljivost, poštovanje, socijalna i moralna zrelost te povoljniji školski uspjeh (Gonzales i Wolters, 2006; prema Berku, 2015).

4.2. Autoritarni odgojni stil

Autoritarni odgoj ima minimalnu uključenost i prihvaćanje te visoku prisilnu kontrolu. Autoritarni roditelji se često čine hladni i odbojni te vrlo često omalovažavaju svoje dijete rugajući im se te kritizirajući ga. Kako bi djetetu pokazali kontrolu krenu vikati, naređivati, kritizirati i prijetiti. Njihov stav bi mogli shvatiti iz ove rečenice koju često ponavljaju „Napravit ćeš to zato što sam ti ja tako rekao/la!“. Ne dopuštaju da dijete kaže što misli i predloži nešto, oni donose odluke za njih i naravno očekuju da dijete takvu odluku prihvati bez pogovora, ako dijete ne prihvati često uzimaju silu i kaznu kao rješenje. Djeca autoritarnih roditelja većinom su anksiozna, frustrirana i neprijateljski nastrojena te često kao i svoji roditelji koriste silu kad ne dobiju ono što žele. Djeca koja su izložena ovakvom stilu odgoja često u školi imaju loš školski uspjeh. Ovaj stil „guši“ djecu te im ne dozvoljava da se izraze i kažu što misle. Uz silu roditelji često koriste i psihološku kontrolu te verbalnim putem na neki način ucjenjuju djecu. Roditelji koji koriste ovaj stil ne pridaju dovoljno ljubavi i emocije svojoj djeci nego samo ako je dijete bilo poslušno tj. ako je napravilo onako kako su oni to zamislili.

4.3. Permisivni odgojni stil

Permisivni odgojni stil je popustljiv odgojni stil koji podrazumijeva emocionalnu toplinu, ali i slabiju kontrolu. Ovakav odgoj zahtijeva da roditelj postepeno pokazuje svoju autoritativnost, ali često dopuštaju djeci da sami donose odluke za sebe u dobi kada djeca to nisu sposobna. Djeca ovakvih roditelja često nemaju rutinu, mogu odlaziti u krevet kad žele, mogu jest što žele i gdje žele, na raznim mjestima gdje nije predviđeno za jelo (npr. krevet, kauč) te mogu gledati televiziju bez ikakvog ograničenja. Roditelji od djece ne traže da im pomažu oko kućanskih poslova. Neki

roditelji vjeruju kako je za njih ovo najbolji stil odgoja dok ima onih koji nisu sigurni u svoju kontrolu te zato ni ne pokušavaju pokazivati kontrolu na svojem djetetu. Djeca permissivnih roditelja često su buntovna, impulzivna i neposlušna. Također, u ovom odgoju pošto nedostaje kontrole djeca često imaju lošiji školski uspjeh, nemaju ustrajnost u zadacima (Berk, 2015).

4.4. Neuključeni odgojni stil

Neuključeni odgoj je kombinacija niskog prihvaćanja i uključenosti s jako malo kontrole. Ovakvi roditelji su često emocionalno neuključeni i depresivni, savladani životnim stresom te nemaju energije još i za djecu. Roditelji ne uspijevaju koristiti strategije koje bi imale dugoročne ciljeve kao što je uspostavljanje i provođenja pravila o zadaćama i socijalnom ponašanju. Ovaj roditeljski oblik je zlostavljanje djece odnosno zanemarivanje. Pogotovo ako ovaj stil odgoja krene rano, narušava sve aspekte razvoja djeteta. Djeca u ovom odgojnom stilu pokazuju puno problema kao što su: loša emocionalna regulacija, poteškoće sa školskim uspjehom i antisocijalno ponašanje.

5. RODITELJSKA UKLJUČENOST U OBRAZOVANJE DJETETA

Današnji suvremeni odgoj i obrazovanje sve više teže kvalitetnoj suradnji između roditelja i učenika, a ona se prvo temelji na partnerskim odnosima, a važan čimbenik tog partnerstva čini aktivna roditeljska uključenost u odgoj i obrazovanje djeteta. Učitelji i roditelji kada djeluju zajedno, tada je doprinos veći. Učitelji imaju stručna i pedagoška znanja s kojima onda roditelje mogu savjetovati o načinu za promociju djetetova znanja.

Važnost roditeljske uključenosti već je godina na vrhu znanstvenih istraživanja u svijetu, a rezultati ukazuju na brojne dobrobiti za sve sudionike u odgojno-obrazovnom procesu. Mnogi autori, koji se bave istraživanjem obitelji i škole, na temelju brojnih istraživanja zaključili su kako postoje mnoge dobrobiti roditeljske uključenosti u obrazovanje njihovog djeteta.

5.1. Dimenzije roditeljske uključenosti u školovanje djeteta

Prema Kurtulmus (2016) vrlo je prihvaćena važnost roditeljske uključenosti u akademski i socijalni razvoj djece, ali prepoznala se uključenost u prvim godinama života djece za njihov kasniji školski uspjeh. Većina istraživača se fokusirala na poboljšanje i podupiranje roditeljske uključenosti, ali svrha studije koju je provela Kurtulmus (2016) bila je analizirati dimenzije roditeljske uključenosti u obrazovanje djece u školi. U istraživanju se pokazalo kako roditelji imaju potrebu sudjelovati i prisustvovati samo roditeljskim sastancima u školi i uključenost je umjerena kada je riječ o učenju djece. Roditeljstvo je dimenzija roditeljske uključenosti koja podrazumijeva stavove, vrijednosti i praksu roditelja u odgoju djece (Škundrić, 2017).

Prema Swap (1987) roditeljska uključenost donosi mnogo pozitivnih stvari, učitelji osjećaju potporu i poštovanje od roditelja i zadovoljstvo zbog entuzijastičnog rješavanja problema. Dok još neki autori smatraju da su učenici entuzijastičniji oko učenja kada imaju potporu roditelja, a roditelj se tada osjeća dijelom obrazovanja njihovog djeteta. Roditelji mogu postati svjesniji svog djeteta odnosno učenika te mu mogu pomoći na odgovarajući način.

Ogg i Anthony (2020) longitudinalnim istraživanjem su proučavali uključenost roditelja i utječe li ona na napredovanje u školskom uspjehu. Rezultati su pokazali da

roditeljska toplina i uključenost ne utječu na postignuća u matematici i čitanju, dok utječu na poboljšavanje postignuća u prirodoslovnim predmetima. Autori su ovakve rezultate objasnili motivacijskim modelom tj. s obzirom da učenici posvećuju manje pažnje prirodoslovnim predmetima, uključenost roditelja može dovesti do toga da se poboljšaju postignuća u prirodoslovnim predmetima. Otani (2020) je uspoređivao razlikuje se roditeljska uključenost kod osnovnoškolaca i kod srednjoškolaca. Rezultati su pokazali da kod osnovnoškolaca s boljim postignućem je povezana roditeljska uključenost, a s druge strane kod srednjoškolaca s boljim uspjehom povezana je neizravna uključenost roditelja. Zaključno, na uspjeh osnovnoškolaca više utječe pomoć pri učenju, a na srednjoškolce roditeljski stavovi o školovanju.

Dakle, prema navedenim istraživanjima možemo zaključiti kako je roditeljska uključenost iznimno važna za dostizanje ishoda učenja kod učenika.

6. ŠKOLA I NJEN UTJECAJ NA RAZVOJ DJETETA

Škola ima snažan utjecaj na razvoj djeteta, kako u kognitivnom smislu tako i u socijalnom. Škola je mjesto gdje se stječe temeljno znanje i vještine. Škola sve više potiče kritičko razmišljanje i rješavanje problema. Škola je vrlo bitna za socijalizaciju jer je škola okruženje u kojem djeca provode veći dio svog dana s vršnjacima. To im omogućuje razvijanje socijalnih vještina, kao i suradnju, komunikaciju, empatiju i sl. Škola postavlja jedan ritam gdje djeca uče organizirati vrijeme za učenje, vrijeme za igru (Rečić, 2003). Suvremeni pedagozi pod odgojem u školi sve više podrazumijevaju namjerni i planski utjecaj na razvoj učenikove osobnosti pod usmjeravajućom i koordinirajućom ulogom učitelja. Međutim, kako se dinamičnost života očituje i u područje odgojne djelatnosti, nije ni u školi moguće realizirati sve predviđene ciljeve niti nadoknaditi utjecaje ostalih faktora. Škola je također jedan od bitnijih čimbenika za školski uspjeh djece, kvalitetna nastava i kvalitetni učitelji su ključni za uspješno obrazovanje. Učitelji koji su stručni u svom poslu, motivirani i sposobni prilagoditi sadržaje potreba učenika doprinose boljem razumijevanju gradiva. Pozitivna školska klima i osjećaj pripadnosti vrlo su važni za osobnu motivaciju učeniku koja je kroz istraživanje pokazala da je najbitnija za školski uspjeh učenika (Rečić, 2003).

6.1. Školski uspjeh učenika

Svako od nas provede jedan dio svog života u školi, osam, dvanaest ili više godina, sve ovisi o stupnju završenog obrazovanja. Obrazovanje ljudima pomaže razviti njihove vještine, sposobnosti i samopouzdanje. Školski uspjeh se najčešće mjeri na način da se uzmu sve ocjene i izračuna prosjek iz svih predmeta. Ocjene koje učenik ima mogu utjecati čak i na to kakav će on status imati među svojim vršnjacima te naravno i na zadovoljstvo roditelja. Školski uspjeh se shvaća kao uspješnost pojedinca u efikasnom učenju. Kada učenik doživi školski neuspjeh tada često vršnjaci ga izoliraju, agresivno se ponaša te ima strah od učitelja i provjera znanja.

Postoje tri glavna čimbenika školskog uspjeha:

1. osobni
2. obrazovni

3. obiteljski

Osobni čimbenik se odnosi na inteligenciju, motivaciju, verbalne sposobnosti i studijske navike (Zrilić, 2005). Bilić (2009) govori kako su uz intelektualne sposobnosti za školski uspjeh jako važni koncentracija, reguliranje emocija te motivacija za učenje. Mnoga istraživanja su pokazala i potvrdila da su psihofizičke osobine učenika, obitelj i uža društvena sredina osnovni faktori koji uvjetuju uspjeh učenika u školi. Kada sažmemo nekoliko istraživanja dobijemo da obiteljski čimbenici školskog uspjeha su: veličina obitelji, obrazovanje roditelja, obiteljski prihodi, socijalni položaj u društvu, uključenost roditelja u obrazovanje te stilovi roditeljstva.

Školski uspjeh djeteta ovisan je o nizu učenikovih osobina: o kvocijentu inteligencije, intelektualnoj radoznalosti, samopouzdanje, metodama učenja, radnim navikama, redovitom polaženju škole, zdravstvenom stanju te o motivaciji za učenje i sl. Prema Rečić (2003) najvažnije osobine školskog uspjeha su inteligencija, radne navike i zdravlje učenika. Pri polasku u školu dijete bi moralo posjedovati intelektualnu zrelost kojoj pripada dječja usmjerenost prema realističkom shvaćanju, sposobnost zaključivanja, uzročnog mišljenja, analiziranja i sintetiziranja. Inteligenciju ne može promatrati statično već u razvoju, a sve ovisno o socio-ekonomskim prilikama, društvenim odnosima i motivaciji prema samom učenju. Često je teško školski uspjeh izjednačiti s inteligencijom. Rad u društvu ne bi trebao predstavljati samo izvor čovjekove egzistencije već bi trebao biti i izvor njegove radosti i zadovoljstva. Zbog toga se već od malih nogu pokušava u obitelji i obrazovnim ustanovama razvijati ljubav prema radu i radne navike koje moraju biti postupno obrađene, od jednostavnih do složenih radnji.

6.2. Utjecaj obrazovanja roditelja na školski uspjeh učenika

Obrazovanje roditelja je isto jedan od važnih čimbenika koji može utjecati na školski uspjeh djeteta. Dokazano je da što su roditelji obrazovaniji tada djeca postižu bolje školske rezultate tj. bolje ocjene od djece čiji roditelji su manje obrazovaniji (Luketić, 2018).

Uspoređujući roditelje prema završenoj osnovnoj ili srednjoj školi, Gregurović i Kuti (2010) ističu da učenici čiji su roditelji završili samo srednju školu, imaju bolje ocjene iz predmeta u okviru prirodoslovlja od učenika čiji su roditelji završili osnovnu školu. S

druge strane, djeca čiji su roditelji prosvjetni radnici tj. imaju završeno fakultetsko obrazovanje imaju bolji školski uspjeh u odnosu na druge učenike no ni to nije mjerilo (Rečić, 2003). Obrazovanje roditelja ima veliki utjecaj na djecu zato što najprije djeca često modeliraju ponašanje svojih roditelja, ako roditelj ima naviku i interes za čitanje, vrlo lako moguće je da će i dijete steći istu naviku. Obrazovani roditelji češće potiču intelektualni razvoj djece i njihovu znatiželju. Obrazovani roditelji imaju stabilnije financijske situacije i bolje razumijevanje kako osigurati sigurnost i dobrobit svoje djece.

Obrazovanje roditelja može djelovati na školski uspjeh djeteta na više načina, preko roditeljskog odnosa (npr. manje obrazovani roditelji češće koriste autoritaran stil roditeljstva), odgoja, roditeljske uključenosti te preko govornih i iskustvenih poticaja u obitelji (Čudina-Obradović, 2006). Roditelji koji imaju više obrazovanje spremniji su usmjeravati svoju djecu na rad i učenje i postavljaju im određene ciljeve i zahtjeve kako bi njihova djeca postigla što bolji školski uspjeh. Visokoobrazovani roditelji primjećuju brže i ispravljaju pogreške koje rade tokom odgoja djeteta. Obrazovani roditelji predstavljaju intelektualno stimulativnu okolinu, omogućuju bolje uvjete života i školovanje s time da pridaju dosta pažnje obrazovanju, mogu savjetovati i ohrabrivati svoje dijete (Gregurović, 2010). Istraživanja na temu obrazovanja roditelja i utjecaja na školski uspjeh je mnogo te ta istraživanja posebno naglašavaju važnost obrazovanja majke, jer je majka ta koja najčešće je uključena u svakodnevne školske aktivnosti (Šimić Šašić, Klarin, Proroković, 2011).

7. SURADNJA OBITELJI I ŠKOLE U ODGOJU I OBRAZOVANJU UČENIKA

Već je spomenuto da odnos između obitelji i škole ima veliko značenje za učenički uspjeh u školi. Mnogo stručnjaka se izjasnilo kako što bolja suradnja roditelja i škole za posljedicu ima i bolji školski uspjeh učenika. Istraživanja koja su se bavila vezom obitelji i škole većinom su ispitala utjecaj različitih tipova roditeljstva i njihovih postupaka na uspjeh učenika, roditeljski postupci izravno utječu na školski uspjeh (Đurić, 2015). Roditeljska uključenost povećava motivaciju za učenje, rad i zanimanjem za školske obveze kod djeteta, a učenici čiji su roditelji pokazali potpuni interes i uključenost za njihovo učenje i rad, oni su postizali bolje rezultate i tražili dodatne izvore znanja. Nije bitno koliko vremena roditelj provodi s djetetom nego na koji način i kako ga provodi (Bedeniković, 2019).

Nastavnici i znanstvenici su oduvijek fokusirani na roditeljsku uključenost u obveze njihovog djeteta za koju smatraju da je od velike važnosti za uspjeh djece. Od velikog značaja za uspjeh učenika u školi su kvalitetna nastava te nastavni planovi i programi. Škole oduvijek poboljšavaju način suradnje s roditeljima, koristeći razne aktivnosti preko kojih roditelji mogu dobiti što bolju podršku i informacije o svojoj djeci od same škole (Đurić, 2015).

Od velikog značaja je da škola potraži pomoć roditelja za rješavanje tekućih problema koji se odnose na njihovu djecu. Za učenikov napredak veoma je bitan zajednički rad obitelji i škole. Škole u suradnji s roditeljima pokušavaju pronaći načine kako bi stvorili što bolje uvjete da bi potakli učeničko kognitivno, socijalno i emocionalno učenje (Đurić, 2015). Jedan od načina je da se održavaju radionice s roditeljima i odgajateljima, kako bi se unaprijedilo partnerstvo između škole i obitelji. Na taj način, kroz radionice, poboljšala bi se razmjena informacija između roditelja i škole o njihovoj djeci, a to bi sigurno imalo pozitivnog učinka na školski uspjeh djece. Odnos obitelji i škole zajedno dolaze do problema kao što je nedostatak vremena i ograničenost vremena za međusobnu komunikaciju, pogotovo tijekom pojave problema. To također utječe na izgradnju povjerenja između škole i obitelji (Đurić, 2015).

Škola je mjesto gdje se učitelji i roditelji susreću i skrbe o djeci, pa je poželjno njihovo zajedničko djelovanje. Istraživanja koja su se provodila na ovu temu pokazala su da

koordinacija između roditelja i učitelja ima pozitivan utjecaj na socijalni i emocionalni razvoj (Đurić, 2015). Roditelji imaju svoja prava i obaveze, kako stoji u *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Roditelj je prvenstveno dužan upisati dijete u školu te brinuti o redovitom pohađaju programa kao i ostalih oblika odgojno obrazovnog rada u koje je dijete uključeno. U „Obiteljskom zakonu“ piše kako su roditelji dužni brinuti se o redovitom obveznom školovanju, odazivati se sastancima vezanim za njihovo dijete te poticati djetetove umjetničke, tehničke, sportske i druge interese².

Christensen, Sheridan (2001 u Škutor, 2014) proveli su istraživanje vezano za partnerstvo obitelji i škole te su izdvojili četiri ključne značajke:

- 1) filozofija usmjerena na suradnju učitelja i obitelji kako bi se poboljšale mogućnosti učenja, napredak i uspjeh u četiri područja: školskom, socijalnom, emocionalnom i bihevioralnom
- 2) vjerovanje u zajedničku odgovornost za odgoj i obrazovanje i druženje djece kojoj su obitelj i škola dužni osigurati prostor i sredstva za dječje učenje
- 3) nužnost kvalitetne suradnje kao trajne veze između obitelji i škole
- 4) orijentacija u čijem fokusu partneri (obitelj i škola) nastoje stvoriti uvjete koji učeniku olakšavaju uspjeh (Christensen i Sheridan, 2001).

7.1. Potreba za suradnjom i važnost partnerstva obitelji i škole

Obitelj i škola su najvažniji čimbenici koji djeluju na rast i razvoj djeteta te ga zajedno i odgajaju. Važno je da obitelj i škola djeluju zajedno, a kako bi ta suradnja bila dobra oni moraju stalno komunicirati. Trebali bi uspostaviti ravnopravne partnerske odnose te se što bolje upoznati, ali i upoznati metodiku rada i odgojne postupke (Rosić, Zloković, 2003).

Interes ljudi na temu odnosa između škole i roditelja je sve veći. Mnoga istraživanja su pokazala da je uključenost roditelja od velikog utjecaja na školski uspjeh učenika.

² www.zakon.hr (20.6.2024.)

Naravno da motivacija koju roditelj pruža svome djetetu utječe na njegovo samopouzdanje te samu motivaciju za što bolji uspjeh (Škutor, 2014).

Dva modela odnosa roditelja i škole u obrazovanju i socijalizaciji djeteta, a to su po Pahiću i sur. (2010):

- 1) Epstein model – koncept partnerstva i podjela odgovornosti škole i roditelja. Koncept partnerstva obitelji i škole pretpostavlja odnos u kojem roditelji često prepuštaju školi svu odgovornost za obrazovanje njihove djece. Škola podržava takav stav i ne očekuje od roditelja veću uključenost u život škole. Ovakav pristup znači da ciljeve određuje škola i tek nekada obavijesti roditelje. Komunikacija škole s roditeljima je rijetka i orijentirana na pojedinačne probleme, a pretežno je potiče škola.
- 2) model Sheridan i Kratochwill – ovaj model razlikuje tradicionalni odnos nasuprot partnerskog. Za razliku od tradicionalne orijentacije, partnerska orijentacija naglašava važnost suradnje roditelja i škole u obrazovanju i socijalizaciji djece, poštivanje kulturalnih razlika među djecom i obiteljima te značajnost različitih perspektiva za kreiranje pozitivne školske klime (Đurić, 2015).

8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

8.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je istražiti mišljenja studentica i studenata utječe li odnos u obitelji na školski uspjeh djece.

8.2. Problemi istraživanja

Problemi ovog istraživanja su:

1. ispitati socioekonomski status i odnose u obitelji studenata i studentica
2. istražiti mišljenje studenata i studentica jesu li na njihovo obrazovanje utjecali socioekonomski status i odnosi u obitelji
3. istražiti mišljenje studenata i studentica o povezanosti uspjeha učenika i odnosa u obitelji.

8.3. Instrument istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja sastavljen je polustrukturirani intervju koji se sastojao od općih pitanja (rod, godine, vrsta studija, godina studija, mjesto studiranja, mjesto prebivališta) te 10 pitanja od kojih je pet bilo vezanih za socioekonomski status i odnose u obitelji dok je ostalih 5 bilo povezano s povezanosti uspjeha i odnosa u obitelji. Deseto pitanje bilo je otvorenog tipa te su ispitanici mogli izraziti svoje mišljenje na temu koja je zadaća škole kako bi se pomoglo obitelji u poticanju uspjeha kod učenika.

8.4. Uzorak

Uzorak istraživanja čine studenti Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Puli (Sveučilište Jurja Dobrile u Puli), studenti Učiteljskog fakulteta u Rijeci (Sveučilište u Rijeci) te studenti Odjela za nastavničke studije u Gospiću (Sveučilište u Zadru) kojih je sveukupno sudjelovalo 43. Od 43 ispitana studenta najviše ih studira u Puli njih 28, 14 ih studira u Rijeci i jedna studentica u Gospiću. Od ukupnog broja ispitanika, 42

ispitanika su ženskog roda. Ovakvi podaci su čak i očekivani s obzirom da u odgojno-obrazovnom sustavu postoji više učiteljica nego učitelja.

U istraživanju sudjelovalo je 16 studenata i studentica sa Sveučilišnog studija Rani i predškolski odgoj i obrazovanje i 27 studenata i studentica s Integriranog preddiplomskog i diplomskog Učiteljskog studija. Od ukupnog broja, njih 4 studira na 1. godini, 11 studenata je na 2. godini, 9 studenata na 3. godini, 2 studenta na 4. godini i njih 16 na 5. godini.

8.5. Postupak

Intervju se provodio uživo s ispitanicima koji su bili u mogućnosti, no, postojala je mogućnost putem telefonskog razgovora te samostalnog snimanja diktafonom ili pisanim putem te slanja odgovora voditeljici istraživanja. Sudjelovanje u intervjuu bilo je dobrovoljno te su ispitanici u svakome trenutku mogli odustati od daljnjeg davanja odgovara. Ispitanicima je u uvodu intervjuja bilo naglašeno da je ispitivanje anonimno i dobrovoljno te im se dalo do znanja da prilikom odgovaranja budu što iskreniji kako bi samo istraživanje bilo što kvalitetnije. Odgovori su bilježeni pisanim putem ili diktafonom te su studenti i studentice bili obavješteni da će razgovor biti sniman. Također, zagarantirana je potpuna anonimnost i korištenje podataka isključivo za potrebe rada. Ispitivanje se provodilo od srpnja do listopada 2023. Istraživanje je odobrilo Povjerenstvo za procjenu etičnosti istraživanja 28. lipnja 2023.

8.6. Analiza i obrada podataka

Prikupljeni podaci obrađeni su kvalitativno. Nakon obrade podataka, oni su uspoređeni sa sličnim istraživanjima.

8.7. Rezultati istraživanja i rasprava

8.7.1. Mišljenje studenata i studentica o socioekonomskom statusu i odnosima u obitelji

Da bi istražili prva dva istraživačka problema, studentima su se postavila pitanja o socioekonomskom statusu i odnosima u njihovoj obitelji. Studenti i studentice najprije

su trebali procijeniti svoj socioekonomski status u odnosu na svoje vršnjake. Dobar socioekonomski status ima 25 studenata, 13 studenata osrednji, 3 izuzetno dobar te dvije osobe imaju loš i izuzetno loš socioekonomski status obitelji.

Na pitanje utječe li socioekonomski status obitelji na obrazovanje ispitanika, 28 studenata odgovorilo je kako utječe većinom se to odnosilo na odlazak u drugi grad i ne mogućnost plaćanja tog odlaska te evo dva primjera odgovora:

„Smatram da je utjecao na izbor mog obrazovanja jer su oni htjeli da ja studiram u Rijeci ili okolici, upravo zbog troškova putovanja od mjesta prebivališta do mjesta studiranja. Samim time suzio mi se izbor odabira fakulteta jer sam prvenstveno htjela na studij u Zagreb.“

„Naravno da je utjecao, zbog socioekonomskog statusa mojih roditelja sam imala mogućnost studiranja van svojeg mjesta prebivališta. Također, mogli su me financirati da upišem i drugi fakultet tj. produžim studentski status bez da imam „obvezu“ raditi i samostalno se 100 postotno financirati. Socioekonomski status roditelja utjecao je i na odabir fakulteta. Mogli su me financirati, ali odmah sam isključila opcije privatnog fakulteta jer je ipak za takav tip obrazovanja potrebna još bolja socioekonomska pozicija.“

Većina studenata je odgovorila kako socioekonomski status utječe na obrazovanje (Gregurović, Kuti, 2010; Škrokov, 2014) jer je nekolicina studenata navela razlog da su planirali studirati u nekom drugom gradu, no radi socioekonomskog statusa to im nije bila mogućnost te su imali manji izbor fakulteta koji se nalazi u njihovom gradu ili okolici, dok je nekoliko studenata navelo kako socioekonomski status utječe, ali na pozitivan način jer su mogli birati i grad i fakultet koji su mogli poželjeti.

Od 43 studenta, 13 studenata odgovorilo je kako socioekonomski status nije utjecao na njihovo obrazovanje niti ih je to ograničavalo u nečemu, no većinom su ti isti studenti htjeli i ostati u svojoj okolici prebivališta te imamo dva ispitanika koja nisu htjela odgovoriti na ovo pitanje iz privatnih razloga, pretpostavka je da su to studenti sa jako lošim socioekonomski statusom koji su naveli na prethodnom pitanju.

Od 43 ispitanika njih 40 je odgovorilo je da dobar ili loš socioekonomski status itekako utječe na atmosferu u obiteljskom domu, dvoje ispitanika je odgovorilo da ne utječe te jedna osoba smatra da djelomično utječe.

Primjer jednog odgovora: „*Smatram da socioekonomski status u nekoj mjeri utječe na atmosferu u obiteljskom domu, iako to ne mora značiti. Postoje učenici koji dolaze iz obitelji sa lošim socioekonomski statusom te doma imaju odličnu atmosferu ispunjenu poštovanjem, razumijevanjem i međusobnim uvažavanjem. Dok, s druge strane, postoje učenici koji dolaze iz imućnih obitelji, ali atmosfera u njihovu obiteljskom domu nije povoljna.*“

Primjer još jednog odgovora: „*Zasigurno da, roditelji su opušteniji i manje pod stresom kada imaju dobar socioekonomski status što prelazi i na dijete. Ako su roditelji lošijeg socioekonomskog statusa veća je vjerojatnost da neće imati sredstva osigurati svom djetetu fakultetsko obrazovanje, biti će više odsutni zbog posla i sve svoje brige povezane s manjkom financijskih sredstava htjeli oni to ili ne, ispoljavati će više ili manje na dijete.*“

Po odgovorima koje smo dobili studenti smatraju da socioekonomski status utječe na atmosferu u obitelji (a time i na uspjeh), no da to ne mora uvijek biti tako. Jedna studentica navela je kako poznaje jednu djevojku koja dolazi iz obitelji koja ima jako loš socioekonomski status, ali oni su jako sretni i uvijek nasmiyani i željni pomoći drugima i stvarno se ne može primijetiti kod njih da socioekonomski status utječe na njihovu obiteljsku atmosferu.

8.7.2. Mišljenje studenata i studentica o povezanost uspjeha u školi i odnosa u obitelji

Daljnijim istraživanjem ispitao se treći istraživački problem: istražiti mišljenje studenata i studentica o povezanosti uspjeha učenika i odnosa u obitelji. Svi odgovori studenata i studentica u nastavku u indirektnoj i direktnoj su vezi s trećim istraživačkim problemom.

Najprije je na pitanje postoji li neslaganje Vaših roditelja po pitanju Vašeg školovanja, 38 ispitanika odgovorilo kako u njihovoj obitelji ne postoji neslaganje u vezi njihovog školovanja dok kod pet studenata ipak postoji neslaganje roditelja, oni navode razlog da roditelji smatraju kako im smjerovi koje su odabrali ne nose dobru financijsku budućnost.

U odgovorima na ovo pitanje možemo uočiti da većina studenata ima potpunu podršku svojih roditelja dok njih 5 priznaje kako nemaju podršku roditelja, razlozi su većinom ti da roditelji nisu zadovoljni izabranim smjerom kojim se njihovo dijete želi baviti zbog slabije financijske mogućnosti, no mnogi autori smatraju kako bi roditelji trebali biti podržavajući prema svom djetetu ako je ono izabralo ono što voli raditi i u čemu se osjeća prihvaćeno i sretno.

Neki do primjera odgovara neslaganja roditelja po pitanju školovanja: *„Na početku studiranja je postojao, kako sam se prebacila s ekonomskog fakulteta na predškolski. Moji roditelji nisu bili time zadovoljni, ali nisu imali previše utjecaja na mene. No, kad su shvatili da mi to polazi za rukom, brzo su prihvatili moju odluku.“*

„Postoji neslaganje, majka je zadovoljna mojim izborom dok moj otac smatra da sam možda trebala nešto drugo izabrati radi bolje financijske budućnosti.“

Na pitanje je li komunikacija u obitelji pozitivna – 31 student odgovara da je, 5 ih je odgovorilo da nemaju pozitivnu atmosferu u obitelji, 6 njih smatra da im se izmjenjuje pozitivna i negativna atmosfera i jedna osoba nije htjela dati svoj odgovor.

Primjeri odgovora gdje se postoji pozitivna i negativna atmosfera u obitelji:

„Komunikacija u mojoj obitelji je bila pozitivna sa majkom i djedom, a negativna sa ocem i bakom. Utjecala je na mene na način da se odselim iz mjesta prebivališta, i radim na tome da svoju majku također doselim u Pulu gdje trenutno i ja živim. „

„Nekada je pozitivna, a nekada negativna, ali na kraju dana ipak prevladava pozitivna atmosfera. Utjecaj atmosfere i komunikacije utječe na mene u smislu mog osobnog raspoloženja. Kada sam bila mlađa utjecaj je bio veći te bi moje ponašanje variralo ovisno o toj komunikaciji i atmosferi, ali danas ta komunikacija utječe jedino na raspoloženje, ali ne i na konkretna ponašanja. Kada malo bolje razmislim, pozitivna komunikacija u obitelji me pokreće i motivira, a kada je komunikacija negativna tada sama sebi kažem da je to samo takav dan u našoj obitelji i čekam da prođe, ne uzimam to previše u obzir.“

Većina ispitanika je navela kako je u njihovoj obitelji pozitivna atmosfera, šest ispitanika smatra da se u njihovoj obitelji izmjenjuje – što je vrlo normalno i prirodno, negativna atmosfera u obitelji nastane često kada je potrebno riješiti neki problem ili nesuglasice, no kako je prije navedeno, pravilna komunikacija je ključ za rješavanje

problema, aktivnim razgovorom (Tatković, Diković, Tatković, 2016) smatra se da može doći do pozitivne atmosfere vrlo brzo.

Ispitanici su na pitanje koliko je njihovim roditeljima važan njihov uspjeh u školi odgovorili da je njihovim roditeljima bitan uspjeh u školi (čak njih 32), 4 ispitanika smatra da njihovim roditeljima nije bitan, neki studenti navode da im nije bitan iz razloga što znaju kakvo im je dijete i koliko može postići samo, a 7 smatra da njihovim roditeljima uspjeh i je bitan i nije što bi značilo da im je stalo da uspjeh bude što bolji, ali da se njihovo dijete ne muči previše kako bi postizalo dobre rezultate samo kako bi roditelji bili sretni.

Drugom skupinom pitanja htjelo se istražiti mišljenje studenata i studentica o povezanosti uspjeha učenika i odnosa u obitelji.

Na postavljeno pitanje je li uredu koristiti kazne/nagrade za dobre/loše ocjene, 17 ispitanika smatra da je to loše i protivi se tome, 22 ispitanika smatraju da je to dobar način ukoliko se zna kontrolirati te 4 ispitanika smatraju da je u redu koristiti kazne i nagrade.

Primjer jednog odgovora: *„Postoje različita mišljenja o ovoj temi. Neki roditelji smatraju da će nagrade njihovu djecu potaknuti na trud u ostvarenju boljih akademskih rezultata, što može biti dobro, pogotovo ako dijete ima teškoće s motivacijom. S druge strane, kazne mogu imati različite učinke na djetetovu motivaciju. Kazne mogu biti kontraproduktivne odnosno smanjuju interes za učenjem. Smatram da je bolje postaviti određene ciljeve koji se ne fokusiraju na rezultat već na proces samog učenja. Djetetu je potrebno pokazati da učenje nije samo ocjena već znanje koje dolazi s tim.“*

Primjer još jednog odgovora: *„Što se tiče nagrada i kazni, to je teško pitanje jer djeluju jednako. Previše nagradi stvorit će kod osobe percepciju da sve mora biti savršeno, a previše kazni stvorit će manjak volje i truda te osobe za bilo što. U redu je pohvaliti i poneki put i nagraditi ukoliko je možda nešto „veće“ u pitanju kao recimo završena godina s određenim uspjehom, pohvalnica neka, dobro napisan uradak ili nešto drugo, no ne za sve što osoba napravi, isto kao što je i kazna u redu, ali ako osoba stvarno „pogriješi“. Naravno da ako dobije jednu lošu ocjenu da nije smak svijeta, isto kao ni 2 ni 3, jer postoji mogućnost da mu stvarno određeni dio gradiva ne ide ili sl., međutim ako krene iz svakog predmeta nizati loše ocjene, pa iz*

ponašanja i tako u svim segmentima, to se mora prepoznati na vrijeme i onda eto na vrijeme spriječiti.“

S obzirom na to da su ispitanici većinom studenti koji će raditi u školi ili vrtiću, odgovori su vrlo konkretni i potkrijepljeni argumentima. Većina studenata smatra da je dobro koristiti kazne/nagrade, ali samo u slučaju da se zna kontrolirati. Kao što je jedan student/studentica navela previše nagrada može dati kontraefekt. Učenik bi mogao stvoriti percepciju da sve mora biti savršeno, a previše kazni stvorit će manjak volje i truda. U većini odgovora naišlo se na ovakvu rečenicu, a ta je da *djetetu treba pokazati i objasniti da učenje nije samo ocjena već i znanje koje dolazi s tim, nikada ne učimo samo za ocjene nego za znanje koje ćemo moći koristiti u daljnjem obrazovanju, ali i životu.*

Na pitanje što utječe na učenje kod učenika, od ponuđenih odgovora 24 ispitanika odgovorilo je kako najviše utječe osobna motivacija, dok su neki davali više odgovora. Najviše se spominju prvenstveno osobna motivacija, nakon toga komunikacija i odnosi u obitelji te zajednica. Jedan ispitanik je odgovorio da i škola ima veliku ulogu te zajednica. Njih 5 je odgovorilo kako i osobna inteligencija utječe na učenje. Jedan ispitanik je čak dodao i svoje mišljenje, on je odabrao osobnu motivaciju kao glavni čimbenik utjecaja i napisao: *„Osobna motivacija je moj glavni odgovor, ali u principu smatram kako je sve bitno podjednako, osim osobne inteligencije jer je uz upornost, osobnu motivaciju, komunikaciju i odnose u obitelji, školu i zajednicu moguć izvanredan rezultat kod učenja.“*

Najviše se spominje osobna motivacija, a svatko od nas zna da u učiteljskom radu motivacija je važna za uspješno podučavanje, koliko će učenici naučiti ovisi o njihovoj motivaciji. Kada primijetimo manjak motivacije kod učenika, učitelj se treba zapitati što napraviti, a da uspješno motiviramo sve učenike za stjecanje novih znanja. Motivacija je jedan od ključnih i važnih faktora uspjeha učenika, posebno zato što se ona provlači kroz sve ostale faktore koje utječu na uspjeh učenika. Ona čak može biti i u obitelji, ako roditelji imaju motivaciju s kojom utječu na dijete kako bi ono ostvarilo što bolji uspjeh (Ogg i Anthony, 2020).

Na pitanje što smatraju da najviše utječe na školski uspjeh učenika, od ponuđenih odgovora opet je najviše ispitanika (njih 25) odgovorilo kako osobna motivacija najviše utječe na uspjeh, također najviše odabranih odgovora nakon osobne

motivacije bili su komunikacija i odnosi u obitelji, zajednica te škola. Dvoje ispitanika čak smatra da je sve od ponuđenog bitno za uspjeh učenika.

Motivacija uključuje razna područja i načine koji ovisno o okolnostima usmjeravaju i potiču osobu da korača prema cilju. Razlikujemo vanjsku i unutarnju motivaciju. Unutarnja motivacija je kada činimo stvari koje nas čine sretno i koje nas zanimaju, dok je vanjska motivacija prisutna kada nas okolina nagrađuje.

Posljednje pitanje je bilo koje su zadaće škole kako bi se pomoglo roditeljima u poticanju uspjeha kod učenika. Ispitanici su dali svoja mišljenja te se neka mišljenja i poklapaju. Ono što se najviše ponavlja u odgovorima jest da škola odnosno učitelji trebaju češće održavati roditeljske sastanke te individualne razgovore i naravno bitno je i da roditelji budu učestali u prisustvu. Neki od ispitanika predložili su otvorena vrata kako bi se moglo razgovarati sa svim stručnim osobama o njihovom djetetu te da se na taj način dobije čim više informacija iz drugih uglova. Također, razne radionice i savjetovanja smatraju da bi pomogli u praćenju uspjeha učenika. Ukoliko, ima slučajeve gdje je potreban psiholog, ispitanici smatraju kako bi se to učenicima i njihovim roditeljima trebalo omogućiti besplatno te da bude više dostupno i da tema psihologa ne bude i dalje *tabu* tema. Neki od ispitanika smatraju kako bi se učitelji trebali više pobrinuti o emocionalnom stanju učenika. Također, bitno je stvoriti dobru suradnju s predškolskom ustanovom, ali i lokalnom zajednicom u kojoj djeca obitavaju.

Ispitanici su još naveli i usporedili to s predškolskom ustanovom, naime u vrtićima se često provode aktivnosti kada su roditelji u skupini, pa su se ispitanici pitali zašto se to ne bi nastavilo i u školi. Jest da je malo teže, ali postoje razni projekti, dani koje škola obilježava gdje se mogu priključiti i roditelji te sudjelovati u zanimljivim projektima te se na taj način roditelji više povezuju s djecom i školom.

Primjeri nekih odgovora:

„Mislim da bi razrednici, kao i stručni suradnici, pedagozi trebali redovito održavati roditeljske sastanke ili radionice na kojima bi se roditelje osvještavalo o važnosti primjene i poticajne komunikacije unutar obitelji. Roditelji bi trebali od najranije dobi (u slučaju škole – prvog razreda) biti upućeni i svjesni o važnosti pozitivne obiteljske atmosfere!

„Zadaće škole trebale bi biti roditelje usmjeriti kako komunicirati s djecom, djelovati na njihovu motivaciju te s njima iskreno razgovarati kako bi djeca znala kakva su očekivanja njihovih roditelja, no isto tako i roditelje usmjeriti kako reagirati kada djeca ne ostvaruju roditeljeva očekivanja kao i osvijestiti ih o različitosti poimanja uspjeha. Također, trebalo bi s roditeljima raditi na načinu prihvaćanja da njihova slika uspješnosti djeteta ponekad nije realna te da ono što oni smatraju neuspješnim nije tako u realnosti.“

„Prema mom mišljenju, vrlo su važni kvalitetni odnosi i komunikacija škole i obitelji. Smatram da učitelji trebaju biti prijatelj i oslonac roditeljima svojih učenika, pritom njegovati te odnose i realizirati ih kroz roditeljske sastanke, možda i kroz izvannastavne aktivnosti, druženja, potom kroz razgovor. Mišljenja sam, da je svakome roditelju najvažnije da njegovo dijete ima dobrog i kvalitetnog učitelja kojemu može vjerovati, jer doista je istinita tvrdnja, da na djetetovo odrastanje i razvoj utječu prvenstveno roditelji, a kasnije i učitelji, te da oni zajedno igraju jako važnu ulogu u djetetovom životu. Stoga, mislim da su osnovne zadaće škole kako bi se pomoglo obiteljima u poticanju uspjeha kod učenika, prvenstveno stvaranje pozitivnog i kvalitetnog odnosa škole i obitelji, stjecanje povjerenja, zatim nastojanje da se odnosi škole i obitelji održavaju kroz češće razgovore, sastanke, s ciljem da učitelji i roditelji zajedno motiviraju djecu i da naravno pozitivno utječu na njihov uspjeh.“

„Osobno smatram da bi škole trebale znati pružiti obiteljima podršku u smjeru poticanja uspjeha kod učenika. To smatram da bi bilo korisno kroz različite vidove edukacija, predavanja, radionica. Škole bi trebale biti stručne u području edukacijske psihologije te znati dijagnosticirati i primijeniti alate i strategije koje će pomoći kod poticanja uspjeha s naglaskom na individualizirane alate i strategije, ali bazirano na stručnim spoznajama. Zbog svoje stručnosti svi djelatnici škole trebaju biti uključeni u proces poticanja uspjeha, naravno svatko iz svoje perspektive i struke. Smatram da jedino tako multidisciplinarno može biti sveobuhvatno i tada je zagarantiran i sam uspjeh učenika, ako ništa onaj intrinzično motiviran uspjeh učenika, što mislim da je najvažnije poticati.“

Prema Rečiću (2003) škola bi zbog svoje kadrovske ekipiranosti i neposrednih odgojno-obrazovnih zadataka te svojim kreativnim pristupom mogla primjenjivati pedagoške mjere mijenjajući i prilagođavajući se specifičnim karakteristikama obitelji,

a ne obratno. Škola ne može u velikoj mjeri mijenjati strukturu obitelji, njeno materijalno stanje, broj djece u obitelji ili obrazovanje roditelja, ali može konstruktivnom suradnjom sa svakom obitelji pomoći da svako dijete živi sretnije, veselije, uživajući u ljubavi i razumijevanju u obitelji i u školi (Rečić, 2003).

Većina ispitanika je predlagala ideje na koji način pristupiti roditeljima da budu upućeniji u rad škole, kao u ovom istraživanju tako i Rečić (2003) u svome istraživanju navodi da služba škole treba planirati suvremenije komunikacijske i edukacijske oblike rada s roditeljima na roditeljskim sastancima te učenicima na satovima razredne zajednice putem radioničke obrade odgojnih tema. Aktivnijim sudjelovanjem obitelji i škole pruža se djetetu uspješnije prilagođavanje na novonastale uvjete života, a time i kvalitetniji život i rad u obitelji i školi.

Analizom dobivenih rezultata dobili smo bolji uvid kako studenti i studentice Fakulteta za odgojne znanosti razmišljaju o vezi između obitelji i obrazovanja. Bitno je uzeti u obzir da je svaka obitelj jedinstvena i međusobni odnosi članova su također specifični. Budući da su članovi svake pojedinačne obitelji različiti i nemaju uvijek ni ista stajališta niti mišljenja, nerijetko dolazi do konflikata i poteškoća u komunikaciji koja je vrlo bitna za stvaranje dobrih odnosa u obitelji pa tako i utječe na djecu i na njihovo obrazovanje.

Glavni cilj ovog rada je bio ispitati utječu li odnosi u obitelji na školski uspjeh djece. Dobiveni rezultati ukazuju na to da je obitelj blisko povezana s školskim uspjehom njihovog djeteta. Većina provedenih istraživanja pokazuje da je obitelj prvi prediktor školskog uspjeha. Provodeći istraživanje na četvrtom i osmom razredu svih redovnih škola u RH, Burušić i suradnici (2010) su dobili rezultate o povezanosti obrazovnog statusa roditelja s uspjehom učenika, što bi mogli povezati i s ovim istraživanjem. Jedno od obrazloženja jest da roditelji koji su više obrazovani više ulažu u obrazovanje svoje djece, jer su sami okusili prednost obrazovanja, kao što je položaj u društvu, bolji posao pa automatski i bolja primanja i slično.

Rečić (2003) u svome istraživanju *Materijalno stanje obitelji* navodi da 46,96% vjerojatnosti da će učenik slabog materijalnog stanja biti ocijenjen ocjenom dobar, a 89,09% vjerojatnosti da će učenik vrlo dobrog materijalnog stanja biti ocijenjen odličnom i vrlo dobrom ocjenom u potpunoj obitelji. Dok je u nepotpunoj obitelji 83,10% učenika ocijenjeno vrlo dobrom i odličnom ocjenom, u obiteljima vrlo dobrog materijalnog stanja, a 40,67% u obiteljima lošeg materijalnog stanja. Ipak, ono što

ovo istraživanje dokazuje jest da djeca boljeg materijalnog stanja u sva tri tipa obitelji postižu u prosjeku bolje rezultate u školi od djece slabijeg materijalnog stanja. Također, autor naglašava da je teško govoriti o direktnom utjecaju obitelji slabog materijalnog stanja na loš uspjeh učenika u školi jer su to često obitelji s više djece ili nepotpune. No, iz pouzdanih izvora znamo da postoji indirektan utjecaj.

Na osnovi provedenog istraživanja o utjecaju obiteljskih prilika na školski uspjeh učenika autori mogu zaključiti sljedeće: istraživanje je obuhvatilo 1222 učenika u uzorku potpune obitelji, 369 učenika u uzorku nepotpune obitelji (objektivni razlozi) i 697 učenika u uzorku nepotpune obitelji (subjektivni razlozi). U nepotpunoj obitelji (OR) postoji vrlo niska korelacija i mala povezanost između strukture obitelji i školskog uspjeha učenika, školske spremne roditelja i školskog uspjeha učenika te materijalnog stanja i školskog uspjeha učenika. Analizom anketa učenika utvrđeno je da odgoju učenika treba prilaziti sustavno i organizirano i u obitelji i u školi. Rezultati istraživanja o utjecaju obiteljskih prilika na školski uspjeh su pokazali i potvrdili postavljenu hipotezu da postoji uz neznatne razlike povezanost između obiteljskih prilika potpune i nepotpunih obitelji i školskog uspjeha učenika u školi.

Prema Rečiću (2003) rezultati istraživanja su potvrdili sve i jednu hipotezu da postoji (uz neznatne razlike) povezanost između obiteljskih prilika potpune i nepotpune obitelji i školskog uspjeha učenika u školi. Također, ispitivani su bili još neki obiteljski faktori: struktura, školska sprema, broj djece, materijalno stanje, bolest te svi ovi faktori utječu na stvaranje emocionalne klime u potpunoj i nepotpunoj obitelji (subjektivni razlog). U njima bi trebalo znatno više nego u nepotpunoj obitelji (objektivni razlozi) raditi na podizanju razine povjerenja između roditelja (staratelja) i djece stvarajući topliju obiteljsku atmosferu i pokazujući više interesa za životne probleme djeteta.

9. Zaključak

Temeljna zajednica u kojoj dijete radi svoje prve korake i spoznaje prve stvari o životu je obitelj. Povoljni uvjeti u obitelji, uključuju skladne odnose u obitelji, povoljan socioekonomski status te su to polazišta za daljnji rast i razvoj u obiteljskom, ali i školskom okruženju.

U skladu s navedenim spoznajama, u sklopu ovog diplomskog rada provedeno je istraživanje čiji je cilj bio utvrditi utječu li odnosi u obitelji na školski uspjeh učenika. Istraženi su i analizirani svi čimbenici koji utječu na školski uspjeh kod učenika. Školski uspjeh je pod snažnim utjecajem obitelji. Na školski uspjeh djece utječu roditeljski odgojni postupci, nadzor i podrška koju roditelji pružaju svojem djetetu. Socioekonomski status je najveći prediktor školskog uspjeha iz obiteljskog okruženja. Mnoga istraživanja uz ovo pokazala su kako nizak socioekonomski status, rastava roditelja ili nešto slično može negativno utjecati na školski uspjeh djece. S druge strane, autoritativni roditeljski stil i uključenost u školske obveze djeteta pozitivno utječe na školski uspjeh djeteta. Može se zaključiti da čimbenici iz obiteljskog okruženja itekako utječu na školski uspjeh, bilo to pozitivno ili negativno. Školski uspjeh puno toga određuje, određuje daljnje školovanje, izbor zanimanja te je iz tog razloga važno istražiti čimbenike koji utječu na njega. Analize ovakvih istraživanja mogu biti korisne školskim psiholozima i pedagogima, ali i učiteljima u osmišljavanju i provođenju radionica za roditelje. Čimbenik kao što je socioekonomski status – na njega teže možemo utjecati, ali poticati roditelje i korištenje raznih strategija uključenosti u obrazovanje provođenjem radionica i predavanja možemo utjecati na pozitivnu primjenu i promjenu u školskom uspjehu.

Istraživanje je provedeno na studentima i studenticama, budućim učiteljima i odgajateljima na području Istre, Rijeke i Gospića. U dijelu istraživanja koji se odnosi na školsko postignuće učenika, većina studenata odgovorila je kako obiteljski odnosi utječu na njihovo obrazovanje, na neke je utjecaj pozitivan, na neke negativan. Većina studenata navodila je kako radi slabijeg SES-a, studenti nemaju mogućnost odlaska u drugi grad na studij. Neki studenti su naveli kako druga djeca znaju biti osuđujuća prema djeci koja nemaju velike mogućnosti u smislu kupovine odjeće, torbe i sl.

Svi sudionici su se složili kako bi komunikacija škole i roditelja trebala biti bolja odnosno češća i opširnija. Predlagane su radionice koje bi zbližile sve odgojno-obrazovne radnike s roditeljima, neki studenti su naveli da učitelji često nedovoljno informacija daju roditeljima, pa bi kroz radionice bilo prilika razgovarati s cijelim stručnim timom škole kako bi roditelji bili što upućeniji.

Bilo bi zanimljivo istražiti veći uzorak studenata i studentica, i to kvalitativnim istraživanjem. Vjerujemo da se rezultati ne bi u većoj mjeri razlikovali.

10. Prilozi

1. Odluka Povjerenstva za procjenu etičnosti istraživanja

ODLUKA O ETIČNOSTI ISTRAŽIVANJA

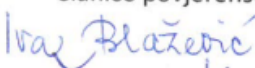
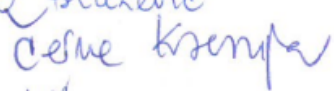

Naziv istraživanja:	Važnost odnosa u obitelji za uspjeh učenika
Voditelj/voditeljica istraživanja (odgovorna osoba):	Lea Brozović
E-mail adresa voditelja/voditeljice istraživanja:	lea.brozovic@student.unipu.hr
Institucija/organizacija koja provodi istraživanje:	Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Predloženi nacrt istraživanja:

1) odobrava se kao etički prihvatljiv

2) predlažu se sljedeće dorade da bude etički prihvatljiv:

Članice povjerenstva:

1. Prof. dr. sc. Iva Blažević
2. Izv. prof. dr. sc. Ksenija Černe
3. Doc. dr. sc. Marlena Plavšić

Datum zaprimanja zamolbe: 27. 6. 2023.

Datum donošenja odluke: 28. 6. 2023.

Datum slanja obavijesti: 29. 6. 2023.

2. Isječak iz Obiteljskog zakona

Članak 3.

Odredbe ovoga Zakona o učincima izvanbračne zajednice primjenjuju se na životnu zajednicu neudane žene i neoženjenog muškarca koji ne žive u drugoj izvanbračnoj zajednici, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.

3. Instrument

Polustrukturirani intervju za studente i studentice

Tijekom istraživačkog postupka (intervjua) od Vas će se tražiti da izrazite svoje mišljenje o važnosti odnosa u obitelji za uspjeh učenika. Intervju sadrži 10 pitanja od kojih su dva zatvorenoga tipa i osam otvorenoga. Pitanja su podijeljena na područja: pitanja o socioekonomskom statusu i o odnosima u obitelji (5 pitanja) te pitanja o povezanosti uspjeha i odnosa u obitelji (5 pitanja). U intervju su uključena i neka pitanja o vašim općim demografskim podacima, međutim podatak o vašem imenu se u istraživanju od vas nigdje ne traži. Molimo da na pitanja odgovarate što spontanije i što iskrenije možete te da ne izostavite niti jedno pitanje. No ako odlučite da na neka pitanja ne želite odgovoriti to ne morate učiniti i za to nećete snositi nikakve posljedice. Ako nastavite s odgovaranjem, potvrđujete da ste informirani o istraživanju i da pristajete sudjelovati u njemu.

Opći podaci:

Kojeg ste roda? _____

Koliko godina imate? _____

Što studirate? _____

Na kojoj ste godini studija? _____

Mjesto studiranja? _____

Mjesto prebivališta (odnosno gdje ste živjeli prije studiranja)? _____

Pitanja o socioekonomskom statusu i o odnosima u obitelji:

1. Kako biste procijenili socioekonomski status Vaših roditelja, točnije Vaše obitelji, u odnosu na Vaše vršnjake?

- a) izuzetno dobar
- b) dobar
- c) osrednji
- d) loš
- e) izuzetno loš

2. Smatrate li da je socioekonomski status Vaših roditelja utjecao na Vaše obrazovanje i kako?

3. Postoji li neslaganje Vaših roditelja po pitanju Vašeg školovanja?

4. Je li komunikacija (atmosfera) u Vašoj obitelji pozitivna ili ne? Kako utječe na Vas?

5. Koliko je Vašim roditeljima važan Vaš uspjeh u školi?

Pitanja o povezanosti uspjeha i odnosa u obitelji:

6. Prema Vašem mišljenju, utječe li dobar/loš socioekonomski status obitelji učenika na atmosferu u obiteljskom domu?

7. Je li u redu koristiti nagrade/kazne u obitelji za dobru/lošu ocjenu?

8. Što smatrate da najviše utječe na učenje kod učenika?

- a) osobna inteligencija
- b) osobna motivacija
- c) komunikacija i odnosi u obitelji
- d) škola
- e) zajednica

9. Što smatrate da najviše utječe na uspjeh učenika?

- a) osobna inteligencija
- b) osobna motivacija
- c) komunikacija i odnosi u obitelji
- d) škola

e) zajednica

10. Prema Vašem mišljenju, koje su zadaće škole kako bi se pomoglo obiteljima u poticanju uspjeha kod učenika?

LITERATURA

- Barković, M. (2019). *Obitelj i odgoj* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).
- Bedeniković Lež, M. (2009). Uloga majke u školskom uspjehu djeteta. *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 58(3), 331-344.
- Benvin, A. (1972). Obitelj kroz povijest. *Bogoslovska smotra*, 42(1), 35-51.
- Berk, L. E. (2015). *Dječja razvojna psihologija*. Naklada Slap.
- Bilić, V. (2009). Utjecaj tjelesnog i emocionalnog zlostavljanja u obitelji na uspjeh učenika iz hrvatskog jezika. *Metodika: časopis za teoriju i praksu metodikâ u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, 10(19), 335-346.
- Booth, A., Crouter, A. C. i Shanahan, M. J. (1999). *Prijelazi u odraslu dob u ekonomiji koja se mijenja: bez posla, bez obitelji, bez budućnosti?* Praeger Publishers, 88 Post Road West, Westport, CT 06881.
- Brajša, P. (1996). *Umijeće razgovora*. C.A.S.H.
- Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj-Emocionalni i socijalni razvoj*. Naklada Slap.
- Christensen, S. L. i Sheridan, S. M. (2001). *School and families: Creating essential connections for learning*. Guilford Press.
- Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (1998). Utjecaji socio-ekonomskoga položaja obitelji na bračne, obiteljske i socijalizacijske procese. *Revija za sociologiju*, 29(1-2), 27-47.
- Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Golden marketing - Tehnička knjiga.
- Dadić, J. (2021). *Komunikacija i odnosi u obiteljskom okruženju* (Doctoral dissertation, University of Zadar. Department of Pedagogy).
- Državni zavod za statistiku na adresi www.dzs.hr (20.5.2024.)
- Đurić, B. (2015). *Socioekonomski status roditelja i školski uspjeh učenika* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).
- Fanuko, N. (2004). *Sociologija*. Profil International.

Ferić, M., Žižak, A. (2004). Komunikacija u obitelji-percepcija djece i mladih. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 40(1), 25-38.

Ginott, H. G. (2005). *Između roditelja i djeteta*. Ostvarenje.

Gonzalez, A.L. i Wolters, CA (2006). Odnos između percipiranih roditeljskih praksi i motivacije za postignuće u matematici. *Journal of Research in Childhood Education*, 21(2), 203-217.

Gregurović, M., Kuti, S. (2010). Učinak socioekonomskog statusa na obrazovno postignuće učenika: Primjer PISA istraživanja, Hrvatska 2006. *Revija za socijalnu politiku*, 17(2), 179-196.

Grgec-Petroci, V., Lacković, Lj., Maleš, D. (2012). Obitelji se razlikuju. Zagreb: Obiteljski centar grada Zagreba. https://issuu.com/ocgz/docs/obitelji_se_razlikuju (20.6.2024.)

Grozdanić, S. (2000). Jednoroditeljske obitelji prema uzrocima njihova nastanka. *Ljetopis socijalnog rada*, 7(2), 169-182.

Ivanović, M., Stojanović-Rajić, I. (2012). *Povezanost socioekonomskog statusa roditelja i profesionalnih namjera učenika osmih razreda osnovne škole*. Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Janković, J. (2008). *Obitelj u fokusu*. Etcetera.

Jokić, B., Ristić Dedić, Z. (2010). Razlike u školskom uspjehu učenika trećih i sedmih razreda osnovnih škola u Republici Hrvatskoj s obzirom na spol učenika i obrazovanje roditelja: populacijska perspektiva. *Revija za socijalnu politiku*, 17(3), 345-362.

Jurković, G. (2017). *Definiranje obitelji u suvremenom kontekstu* (Doctoral dissertation, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).

Kurtulmus, Z. (2016). Analizirati dimenzije uključenosti roditelja u odgoj i obrazovanje u ranom djetinjstvu. *Obrazovna istraživanja i prikazi*, 11(12), 1149-1153.

Kušević, B. (2017). Nacrtajte mi jednu idealnu obitelj... Hegemonijske konstrukcije idealne obitelji u crtežima studenata pedagogije. *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 66(3), 327-327.

Luketić, M. (2018). Odnosi u obitelji i njihov utjecaj na školski uspjeh djece. *Didaskalos: časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 2(2), 82-82.

Ljubetić, M. (2006). *Obitelj u povijesnom i suvremenom kontekstu*. Predavanje. (Preuzeto: 20.6.2024.).

Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Mali profesor.

Miliša, Z. (2014). *Šok današnjice*. Filozofski fakultet Osijek.

Ogg, J. i Anthony, CJ (2020). Proces i kontekst: Longitudinalni učinci interakcija između roditeljske uključenosti, roditeljske topline i SES-a na akademska postignuća. *Časopis za školsku psihologiju*, 78, 96-114.

Otani, M. (2020). Uključenost roditelja i akademski uspjeh učenika osnovnih i srednjih škola. *Asia Pacific Education Review*, 21(1), 1-25.

Pahić, T., Miljević-Rički, R., Vizek Vidović, V. (2010). Uključenost roditelja u život škole: percepcija roditelja opće populacije i predstavnika roditelja u školskim tijelima. *Odgojne znanosti*, 12(2(20)), 329-346.

Puljić, J. (2018). *Obiteljska komunikacija kao uzrok poremećaja u ponašanju* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education. Chair of Pedagogy and Didactics).

Raboteg-Šarić, Z., Pećnik N., Josipović, V. (2003). Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline. DZZOMM.

Reardon, K. K., Novosel, P. (1998). *Interpersonalna komunikacija: gdje se misli susreću*. Alinea.

Rečić, M. (2003). *Obitelj i školski uspjeh djece*. Pedagoška biblioteka.

Rosić, V. (2002). Zloković J. *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Graftrade.

Rosić, V., Zloković, J. (2003). *Modeli suradnje obitelji i škole*. Tempo.

Siegel, D.J. i Hartzell, M. (2003). *Roditeljstvo iznutra prema van: Kako dublje samorazumijevanje može pomoći u odgoju djece koja napreduju*. Putnam.

Sućeska Ligutić, R. (2013). Kako djeca pomažu roditeljima da odrastu. *ALFA*.

Swap, S.M. (1987). *Jačanje sudjelovanja roditelja u školama: priručnik za roditelje i učitelje*. Teachers College Press.

Šimić Šašić, S., Klarin, M., Proroković, A. (2011). Socioekonomske prilike obitelji i kvaliteta obiteljske interakcije kao prediktori školskog uspjeha srednjoškolaca u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Makedoniji. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(1), 31-62.

Škrokov, L. (2014). Uloga socioekonomskog statusa obitelji u objašnjenju internaliziranih i eksternaliziranih problema i školskog uspjeha kod mlađih adolescenata. *Diplomski rad, Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju*.

Škundrić, S. (2017). *Uključenost roditelja u školski život djece* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).

Škutor, M. (2014). Partnerstvo škole i obitelji–temelj dječjeg uspjeha. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 154(3), 209-222

Tatković, N., Diković, M., Tatković, S. (2016). *Pedagoško-psihološki aspekti komunikacije*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Vončina, L. (2013). *Nezaposlenost kao izravan ili neizravan čimbenik rizika za zdravlje* (Doctoral dissertation, University of Split. School of Medicine).

Zrilić, S. (2005). Autoritarni odgojni stil roditelja kao prediktor školskog neuspjeha. *Pedagogijska istraživanja*, 2(1), 125-137.

SAŽETAK

Cilj ovog rada bio je istražiti i ispitati mišljenje studenata Fakulteta odgojno obrazovnih znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli i Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci o odnosima u obitelji i utječu li oni na školski uspjeh djece. U ovom radu najprije su objašnjeni obiteljski čimbenici koji utječu na školski uspjeh djece, a to su: obitelj, obiteljska struktura, komunikacija u obitelji, socioekonomski status i njegov utjecaj na obitelj, stilovi roditeljstva i kakav oni imaju utjecaj na djecu te roditeljska uključenost i obrazovanje roditelja. Istraživanjem se pokazalo da ne mora uvijek biti da odnosi u obitelji utječu direktno na školski uspjeh, ali utječu na ponašanje djeteta. Roditelji često misle da djetetovo loše ponašanje nije produkt loših odnosa u obitelji, no postoje slučajevi gdje jest te utječe na školski uspjeh. Također, ovo i slična istraživanja su dokazala kako su obrazovanje roditelja, roditeljska uključenost pozitivno utjecala na obrazovanje učenika. Djeca kojima su roditelji visokoobrazovani više potiču i stvaraju bolju sliku školovanja te dijete na taj način lakše prihvaća školu i sve što uz nju ide. Većinom djeca koja dolaze iz slabije obitelji po socioekonomskom statusu imaju često lošiji uspjeh nego djeca koja dolaze iz imućnijih obitelji. Zaključno, obitelj ima veliki utjecaj u postizanju školskog uspjeha.

Ključne riječi: obiteljska struktura, socioekonomski status, stilovi roditeljstva, roditeljska uključenost, školski uspjeh djece/učenika

SUMMARY

The aim of this paper was to investigate and examine the opinion of students of the Faculty of Educational Sciences of the University of Juraj Dobrila in Pula and the University of Rijeka about family relationships and the impact on children's school success. This paper first explains the family factors that influence children's school success, namely: family, family structure, communication in the family, socioeconomic status and its impact on the family, parenting styles and what impact they have on children, and parental involvement and education of parents. Research has shown that it does not always have to be the case that relationships in the family directly affect school success, but they do affect the child's behavior. Parents often think that the child's bad behavior is not a product of bad relationships in the family, but there are cases where it is and affects school performance. Also, this and similar research proved that parental education, parental involvement had a positive effect on student education. Children whose parents are highly educated encourage and create a better image of schooling, and in this way the child accepts school and everything that goes with it more easily. For the most part, children who come from families with a weaker socioeconomic status often have worse success than children who come from immune families. In conclusion, the family has a great influence in achieving school success.

Key words: family structure, socioeconomic status, parenting styles, parental involvement, school success of children/students